

Sakialluut TB akiorniarlugu 2012-imiit 2016-imut nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussat

Illit aamma sakiallulersinnaavutit Tuberkulose kan også ramme dig

Sakiilluut eqqarsaatigiuk, uku arlaat malugisimagukku

- sap.ak 3 sinnerlugit quersor tuarneq
- qiseq aattalik
- sanigorneq/nererusunnginneq
- qasoqqajuarneq
- anerikilliorneq, annernar tumik anersaartorneq kissarneqarnerlu
- unnuami aallerneq

Tænk på tuberkulose, hvis du har et eller flere af følgende symptomer

- hoste i mere end 3 uger
- opspyt med blodigt slim
- vægt tab/appetittløshed
- vedvarende træthed
- åndenød og smerter ved vejrtrækning samt feber
- nattesved

Imai

1. Suliniuteqarnermut tunuliaqutaasoq	4
2. Ullumikkut sakialluummik TB-mik akiuniarneq	7
3. Nuna tamakkerlugu sakilluut TB akiorniarlugu 2007-imiit 2012-imut iliuuseqarnerup naliliivigineqarnera	9
4. WHO'p TB pillugu immikkut ilisimasalittaasa siunissami iliuusissatut innersuussutaat.....	16
5. Nuna tamakkerlugu sakilluut TB akiorniarlugu 2007-imiit 2012-imut iliuuseriniakkatut siunniussap imarisai immikkoortortaalu	21
6. Aningaasartuutit.....	31

Naalisaanerit:

DOT	Nakkutigisamik nakorsartittut
DIH	Dronning Ingridip Napparsimmavissua
DIS	Dronning Ingrid-ip Peqqissaavia
MDR-TB	Tappiorannartut TB-mik nappaateqalersitsisartut nakorsaatinut akiuussinnaassuseqalersimanagerat
SHV	Peqqinnissaqarfik
SSI	Statens Serum Institut
TB	Tuberkulose
WHO	World Health Organisation/ FN-ip ataani nunarsuaq tamakkerlugu peqqinnissaq pillugu kattuffissuaq

TB akiorniarlugu iliuusissatut siunniussanik suliarinnittuupput: Nunatsinni Nakorsaaneqarfik / Landslægeembedet, TB akiorniarlugu suleqatigiissitaq / TB-Gruppen, Peqqissutsimut Pitsaaliuinerimullu Aqutsisoqarfik / Styrelsen for Sundhed og Forebyggelse / kiisalu Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik (PN) / Departementet for Sundhed.

TB akiorniarlugu suleqatigiissitami ilaasortaapput: DIH-mi nakorsartittunut immikkoortortaqarfimmi nakorsaaneq TB-mut immikkut akisussaasuusoq, nuna tamakkerlugu peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik, Peqqissutsimut Pitsaaliuinerimullu Aqutsisoqarfimmi nakorsat qullersaat, Nakorsaaneqarnermut immikkoortortaqarfimmi peqqissaasuuneq, Kujataani peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik, Tunumi utaqqiisaagallartumik peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik, Qitiusumik aaviisarfimmi aaviisartut pisortaat, DIH-mi TB-mut aningaasartuutinik aqutsisoq kiisalu Nunatta Nakorsaaneqarfiani nakorsaaneq peqqissaasorlu.

Assiliartaliussat:

TB pillugu paasitutissat assigiinngitsut, Nunatsinni Nakorsaaneqarfik & Peqqissutsimullu Naalakkersuisoqarfik 2011

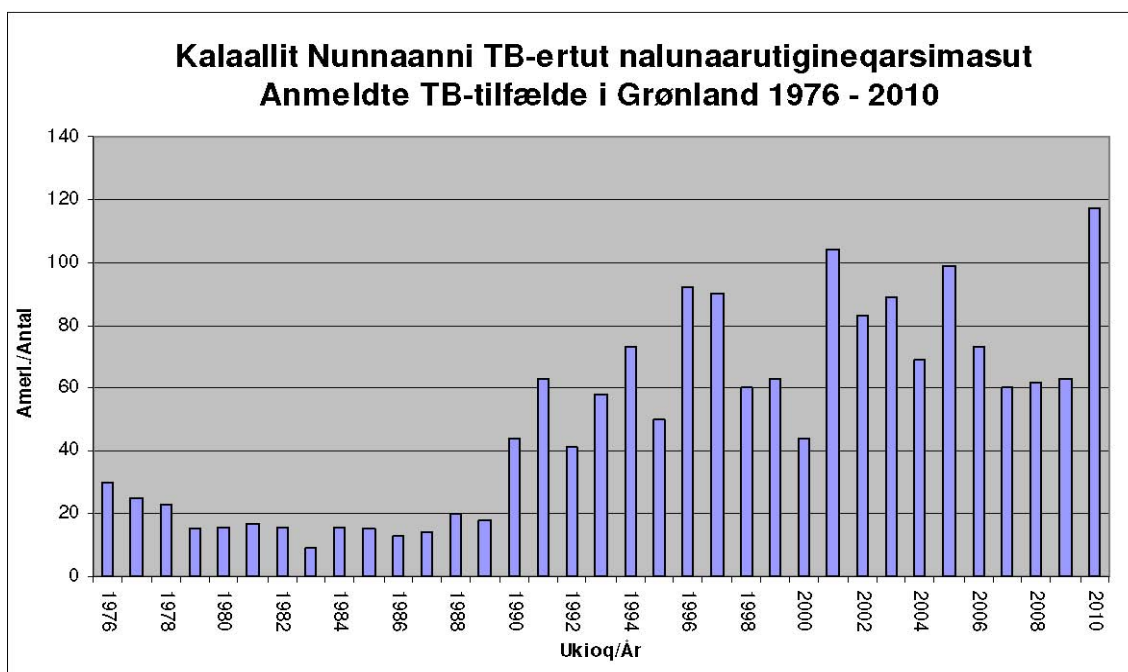
Ilusilersuisut: Robert Holmene & Nuisi grafik

1. Suliniuteqarnermut tunuliaqutaasoq

- TB-mik nappaatillit 1990-ikkunni ikiligaluariarlutik amerliartoqqilerput. 2010-mi TB-mik nappaatillit 1970-ikkunniilli aat-saat taama amerlatigilerput. Tunillatsittartut nunani siuarsarniakkani arlalinnisut amerlassuseqarput.
- TB-mik nappaateqalerlaat 50 %-ii tuniluuttumik nappaateqartuupput. Tamanna TB-p kingusissukkut paasineqarneranut ersiutaavoq.
- Tunillatserlaat 21 %-ii meeraapput. Tamanna innuttaasut akornanni TB-p tuniluunneranut ersiutaavoq.
- Innuttaasut ilaat, atugarliortuunerusut, TB-mik nappaateqalernissamut qaninnerusut tassaapput: nunaqarfimmi najugal-lit, inigisaminni imeqarnikkut kuuffeqarnikkullu atortuluttut, suliffeqanngitsut, angerlarsimaffeqanngitsut kiisalu tupatortut imigassamillu annertuumik atuisut.
- Tappiorannartut TB-mik nappaateqalersitsisartut nakorsaatinullu akiuussinnaangorsimasut, nunani siuarsarniakkani Europallu kangiani annertuumik ajornartorsiutaapput, siunissamilu Kalaallit Nunaanni ajornartorsiutaalersinnaallutik.

Nappaat TB uumassusileeqqamik tappiorannartumik nappaateqalersitsisartumik tuberkelbakteriamik patsi-seqartoq, quersornikkut tangajornikkut qisikkullu tunillaattarpoq. TB-p ilup pisatai suuluunniit naappaateqar-fiulersinnaavai, sakiilluulli kisimi tunillaasuussinnaavoq. Ullumikkut nappaat piffissaagallartillugu paasineqarpat nakorsarneqarsinnaavoq, nakorsarneqanngikkunili ulorianaatilimmik ajorunnaarsinneqarsin-naangitsumik timip pisataanik ajoqusiisinnaavoq toqussutaasinnaalluniluunniit. Nappaatip ilisarnaatai an-nikissinnaasarmata, nappaateqarneq paasiuminaassinnaasarpog. Nappaammut misissortinneq nakorsartin-nerlu pisariuvoq, sivisulluni akisullunilu. Nakorsartinneq ukiup affaanik sivisussuseqartarpoq ukiunilu mar-lunni malittarineqartarluni.

Nappaat TB ukiuni untritilinni Kalaallit Nunaanni ajornartorsiutaavoq, 1955-imiilli ukiut qulit ingerlaneranni annertuumik iliuuseqarnikkut nappaalaneq 90%-inik annikillisinneqarsinnaasimavoq. 1980-ikkut qiteqqunne-ranni TB nakkutigineqarsinnaasutut isumaqarfigineqalermat, nakkutilliineq annikillineqarpoq. 1990-ikkut ingerlaneranni TB-mik nappaatillit amerliartoqqilerput annertuumillu iliuuseqaraluarnaq iluamik kinguneqara-ni. (Titartaganngorlugu takussutissiaq 1). 2001-imiit 2005-imut sakiilluummik TB-mik nappaateqalersut ag-guaqatigiissillugit 88-iusarnerisigut, taamaasillutillu innuttaasut 100.000-ugaangata TB-mik nappaateqalersut 157-iusarnerisigut, 2006-imiillu 2010-mut 74-iullutik, taamaasillutillu innuttaasut 100.000-ugaangata TB-mik nappaateqalersut 132-usarnerisigut, nunanut siuarsagassanut asersuunneqarsinnaangorlugu Kalaallit Nu-naat inissippoq.

Titartaganngorlugu takussutissiaq 1: 1976-imiit 2010-mut TB-mik nappaateqartutut nalunaarutigineqarsimasut (Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup paasissutissiissutai)

2010-mi TB-mik nappaatillit 114-inut amerleriarput (innuttaasut 100.000-iugaangata TB-mik tunillatsittut 203-usarlutik), Amerleriaatit Nanortalimmi, Nuummi Tasiilamilu TB-mik nappaatillit amerleriarnerannik patsiseqarneruvoq. (Tabeli 1 takuuk).

TB-mik nappaatillittut nalunaarutigineqarsimasut / Anmeldte tilfælde af TB									
Sinerissami peqqinnissaqarfinnut agg. / Fordelt på anmeldende distrikt pr. 13.09.2011									
Peqqinn./Distrikt	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nanortalik	7	11	13	13	4	7	5	15	10
Qaqortoq	14	2	14	7	10	6	6	4	3
Narsaq	7	10	11	13	5	3	12	5	4
Paamiut	0	1	1	3	2	3	0	7	3
Nuuk	8	7	18	17	16	18	8	27	9
Maniitsoq	3	6	4	1	2	2	8	3	3
Sisimiut	2	5	1	1	2	5	4	7	5
Aasiaat	7	5	5	1	5	1	3	3	3
Qasigiannuit	0	0	1	0	0	0	0	1	0
Ilulissat	4	3	4	2	1	5	0	4	3
Qeqertarsuaq	2	0	0	0	0	0	0	1	0
Uummannaq	5	2	5	8	6	3	1	1	1
Upernavik	11	7	1	3	4	2	4	5	0
Qaanaaq	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tasiilaq	16	7	18	4	2	6	10	24	36
Ittoqqortoormiit	3	3	3	0	1	1	2	9	9
Katillugit	89	69	99	73	60	62	63	116	89

Tabeli 1: TB-mik nappaateqartutut nalunaarutigineqarsimasut kommuniuserimasunut agguarlugit (Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup paasisutissiissutai)

Kalaallit Nunaanni pissutsit Nunavumi pissutsinut sanilliukkaanni, nunani issittuni taakkunani nappaatip TB-p atugaanera assigiissuteqarpoq. Nunavumi TB-mik nappaatillit 2010-mi aamma amerleriarput, innuttaasullu 100.000-ugaangata 307-it TB-mik nappaateqalersarnerisigut, Kalaallit Nunaanni innuttaasunut sanilliullugit TB-mik nappaateqalersimasut amerlanerullutik.

1990-ikkut ukiuini siullerni TB-mik nappaatillit amerlinerat nunaqarfinni annikitsumik nappaalasoqarneranik patsiseqarpoq, ukiunili kingulliunerusuni nappaatip illoqarfinnissaq – immaqalumi annerusumik illoqarfinni tuniluutlernera malunnarluni. Taamatutaaq ukiumut nappaateqalersartut 50 %-iisa tunillannartumik nappaateqarnerat maluginiagassaavoq. Taamaattoqarnera nappaatip kingusissukut suussusersineqartarneranut, taamaasillunilu tuniluutipallassinnaaneranut takussutissaavoq. Ukiut kingulliit tallimat ingerlaneranni TB-mik nappaateqalersutut nalunaarutigineqartut 21 %-ii meeraallutillu inuusuttuupput, kisitsillu qaffaseqaaq. Meeqqat inersimasunit tunillatsianerugamik nappaatip suussusersineqarnerata siuninngua tunillatsissimasuusarput. Inersimasulli tunillatsereerlutik ukiuni arlalissuarni TB napparsimassutigilinngikkaluarlugu tappiorannartua timiminniitissinnaasarpaat. Meeqqat amerlasuut tunillatsissimanerat innuttaasut akornanni nappaatip tuniluunneranut ersiutaavortaaq.

2004-miit 2007-imut Kalaallit Nunaanni inuttut atugarisat suut TB-mik nappaateqalersarnermut attuumassuteqarnerat pillugu misissuisoqarpoq. Nunani allani misissuinerni paasisat assigalugit inuttut atugarliuutillit TB-mik nappaateqalernissamut qaninnerusarnerat uppernarsineqarpoq. Makku TB-mik nappaateqalernissamut qaninnerusutut nalillerneqarput: nunaqarfimmi najugallit kuutsittakkamik imeqanngitsut, uffarfeqanngitsut,

kuutsittakkamillu perusuersartarfeqanngitsut, suliffeqanngitsut inuillu tupamik imigassamillu annertuumik atuisut¹. Angerlarsimaffeqanngitsut TB-mut siviisuumik nakorsartinnertik iluamik ingerlassinnaanngikkaat, misilittakkat takutippaattaaq. Angerlarsimaffeqanngitsut TB-mik tunillaassuuttumik nappaatillit illoqarfinni arlalinni nappaammik tunillaassuisuupput.

Tappiorannartunut nalinginnaasumik nakorsaataasartut sisamaasut ilaannut marlunnut akiuussinnaassuseqalersimasunik TB-mik nappaateqalersimasoq (MDR-TB) siulleq 2010-mi naammattoorneqarpoq. Taama nalaassisoq siviisuumik immikkoortillugu inissinneqassaaq, sakkortunerusunik nakorsaatitortinneqassalluni, nakorsaatitugaasalu ilaat ataaseq toqqaannartumik taqqakkut kapuutigineqassalluni. Nakorsaatitorneq qaammatini 18-iniit 24-nut siviisussuseqassaaq. Taama nakorsarneqarneq napparsimasumut, peqqinnissaqarfimmut inuiaqatigiinnullu nanertuutaavoq. Tappiorannartut nakorsaatinut akiuussinnaanngornerannut patsisaasut pingaarnersaraat, aallaqqaammut nakorsaatitornerup pissusissaq eqqorlugu malinneqarsimannginnera, taamaasillunilu sivitsortariaqalenera imal. arlaleriarluni aallaqqaataaniit aallartittariaqalenera. Taamaammat tappiorannartut nakorsaatinut akiuussinnaassuseqalersinnaanerat pitsaaliorniarlugu, napparsimasoq nappaanni pillugu ilinniartilluarneqassaaq, nakorsarneqarneralu malinnaaffigalugu qanimut atassuteqarfigineqassalluni. MDR nalinginnaalissagaluarpas, tappiorannartut TB-mik nappaateqalersitsisartut nakorsaatinut akiuussinnaassusillit inummiit inummut tuniluutilersinnaapput.

¹ Ladefoged et al. Risk factors for tuberculosis in Greenland: case-control study. *Int J Tuberc Lung Dis* 15(1):44-49)

2. Ullumikkut sakiuummik TB-mik akiuiniarneq

- **1999** TB akiorniarlugu suleqatigiissitaq iliuusissanik ataqatigiissaarisussa pilersinneqarpoq. Nunatsinni nakorsaanerup suleqatigiissitalu TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissanik suliaqarput. Nuna tamakkerlugu peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik DIH-mi atorfinitsinneqarpoq.
- **2007** Sakiuummik TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu 2007-imiit 2012-imut iliuusissatut siunniussat Nunatsinni Nakorsaanermit suliarineqarput, Kujataanilu ukiut allortarlugit atualerlaanik meeqqallu atuarfiannik naammassillutik qimatsilersunik misissuisitsinerit annertuut ingerlanneqarput. Kujataani peqqissaasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik atorfinitsitsisoqarpoq.
- **2010** WHO-mi TB pillugu immikkut ilisimasalinnit tikeraarneqarneq nalunaarusiorfigineqarnerlu.
- **2011** TB-pillugu 2012-imiit 2016-imut pilersaarusiorneq.

TB-p tuniluunna kinguneqarluartumik iliuuseqarfigiumallugu piaartumik nappaammik suussusersineq, nakorsartinnerup naammassineqarnissaata qulakkeerneqarnissaa, kiisalu tunillatsissimasinnaasunik siunnerfeqarluni tamakkiisumik paasiniaaneq misissueqqissaarnerlu pingaaruteqarput.

Nalinginnaasumik TB-mik tunillatsissimasinnaasunik paasiniaasarneq nakorsaasarnerlu peqqinnissaqarfiup immikkoortuini ingerlanneqartarpoq. TB-mik nappaatillit 1990-ikkunni amerlimmata nappaat akiorniarlugu iliuuseqarnissaq tamatumalu ataqatigiissaarneqarnissaa pisariaqartinneqalerpoq. 1997-imi TB-mut akiuussutissiisarneq inoorlaanut tamanut neqeroorutaaqqilerpoq. 1999-imi TB akiorniarlugu suleqatigiissitaq siulleq Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup ataani ataqatigiissaarisussatut pilersinneqarpoq.

TB akiorniarlugu suleqatigiissitaq TB akiorniarlugu suliniutissat immikkoortunik makkuninga imallit suliarai:

- Immersuilluni peqqinnissaqarfanniit nalunaaruteqartarnikkut qisinillu misissuinikkut qitiusumik nakkutilliineq.
- TB-mik akiuiniarnermut atatillugu nakkutilliinissaq iliuuseqarnissarlu siunertarlugit suleqatigiissitamik pilersitsineq.
- Nappaatip suussusersinissaanut, nakorsarnissaanut tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanermut, misissuisitsisarnernullu, Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmiit sukumiisumik ilitersuusiorneq.
- Nappaatip suussusersinissaanut, nakorsarnissaanut tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanermut nakkutilliinermullu tunngatillugit, peqqissaasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik nunalu tamakkerlugu sullissisumik atorfinitsineq. Peqqissaasup sumiiffinni sulisunik TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisunik pikkorissaaneq siunnersuinerlu ingerlatarei.
- Pisariaqartitsineq naapertorlugu immikkut iliuuseqarnissamut, soorlu sumiiffinni nappaalasoqalernerani innuttaasunik misissuisitsinernut aningaasaliissuteqarnissamik sulissuteqarneq. Peqqissaasup TB-mik immikkut ilisimasallip akissarsiai, angalaneranullu aningaasartuutit aningaasaliissutit 650.000 koruuniusut iluanniipput.
- Inuttut atugarisatigut piorsaanikkut illoqarfanni nunaqarfinnilu politikikkut pisortatigullu suliniutit.
- Inooriaatsip pissusissamisuunngitsup aaqqinniarnissaanut peqqissuunissamullu tunngassutilinnik innuttaasunut paasisitsiniaanerit ilinniartitsinerillu.

Peqqinnissakkut Nakkutillisoqarfiup innersuussutaa naapertorlugu 2007-imi aggusti qaammat TB akiorniarlugu 2007-imiit 2012²-imut nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussat Naalakkersuisut akuersissutigisaat makkuninnga imaqarput:

- TB pillugu innuttaasunik paasisitsiniaaneq
- Sulisunik pikkorissaanissami atugassanik ilniusiorneq
- Kalaallit Nunaanni nappaatip TB-p atugaaneramik misissuisitsinerit malinnaaviginninnerlu ilaatigut:
 - o Mantoux atorlugu ammip ikiagut kapisinikkut misissuisarnerup Quantiferon atorlugu aaversinnikkut misissuisalerneramik taarserneqarnera
 - o Peqqissaasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik Kujataani atorfinitsitsineq

² Sakiuummik TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu 2007-imiit 2012-imut iliuusissatut siunniussat.

- Ukioq allortarlugu puaat qinnguarterlugit misissorneqartarnissaannik Kujataamiunut neqerorut
- Atualerlaanik meeqaallu atuariannik naammassinnilersunik Quantiferon atorlugu aaversinnikkut nuna tamakkerlugu misissuisitsineq.

2009-mi Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup suliniuteqarneragut WHO-mi TB pillugu immikkut ilisimasalinnik maaji qaammat 2010 tikeraartoqarpoq 2011-milu nalunaarusiaat naammassivinneqarluni.

TB pillugu suleqatit allat tassaapput Statens Serum Institut, Dansk lungemedicinsk selskab kiisalu nunanik issittunik suleqateqarnermi Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa ataanni inissisimasoq International Circumpolar Surveillance.

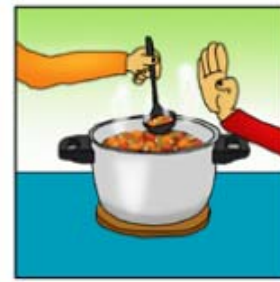
TB akiorniarlugu suliniutit pingaartumik Kujataanut kommuninut pingasunut TB-mik nappaateqartut affaasa najugaqarfiinut sammitinneqarput.

Suliniut naapertorlugu peqqinnissaqarfimmi iliuuseqarnerit saniatigut innuttaasunut TB-millu nappaatilinnut atugassarititaasut inooriaaserlu pitsanngortinniarlugit susassaqarfiit assigiinngitsut akimorlugit iliuuseqarnis-saq pisariaqarpoq. Taamaasioq sakiilluutit TB-p pitsaaliornissaanut annertuumik sunniuteqassaaq.

3. Sakiilluut TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu 2007-imiit 2012-imut iliuuseqarnerup naliliivigineqarnera

Sakiilluut TB eqqarsaatigiuk,
uku arlaat malugisimagukku

Tænk på tuberkulose, hvis du har et
eller flere af følgende symptomer

Tulliuttoq tassaavoq TB akiorniarlugu suleqatigiissitap sakiilluut TB akiorniarlugu 2007-imiit 2012-imut nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussanik 2011-mi upernaakkut naliliinera. Suliniutissatut siunniussinermi TB-mik nakorsaaneq, siunnerfilimmik anguniagaqarfiusimananilu malinnaaviginiarlugu angusanik naliliiviusimangilaq.

3.1 TB pillugu innuttaasunik paasisitsiniaaneq

Suliniutissatut siunniussanut ilanngunneqarneranut tunngavilersuut:

Nappaat pillugu paasisutissiinissamik innuttaasullu namminneq tunillatsinnginnissaq anguniarlugu qanoq iliuuseqarsinnaanerannik pisariaqartitsineq.

Iliuusissat:

Atortussatut makku suliarineqarput:

Innuttaasunut

- Allagartarsualiaq 'Illit amma sakiillulersinnaavutit – ataatsimoorluta TB nungutinniarpaput' (ataatsimoorluni iliuuseqarnissamut kaammattuut).
- Quppersagaaraq (pisiniarfinni, atuakkanik atorniartarfinni assigisaannilu tigoriaannangorlugu inissitassaq).
- Titartaganngorlugit takutitassiat marluk (KNR-imi 2008-mi 2010-milu aallakaatinneqartut).
- TV-kkut aallakaatitassiaq 'TUBERKULOSE – inuit nappaataat – en folkesygdom' (KNR-imi 2008-mi 2010-milu aallakaatinneqartoq, DVD-lu napparsimmavinnut tamanut, atuakkanik atorniartarfinnut, Inerisaavimmut il.il. nassiussuunneqartoq).

Misissuisitsinernut

- Kujataani innuttaasunik misissuisitsinissami 2008-mi 2010-milu TV-kkut ussassaarut.
- Kujataani innuttaasunik misissuisitsinissami 2008-mi 2010-milu radiokkut ussassaarutit.
- 2010-mi Kujataani misissuisitsineq pillugu allagartarsuartigut paasisutissiissutit.
- Quppersagaq 2010-mi Kujataani misissuisitsineq pillugu kaammattuut (inoqutigiinnut agguanneqartoq).
- TB-p ersiutitai pillugit quppersagaq (utaqqisarfinnut, misissuisitsinernut assigisaannullu naatsorsuussaq).
- TB-p ersiutitai pillugu allagartarsualiaq (utaqqisarfinnut assigisaannullu naatsorsuussaq).
- Allagartarsuaq 'TB nungutitaali' – misissortinnissamut kaammattuut.

Napparsimasunut

- Atuagassiaq 'TUBERKULOSE Inuiqatigiit akornanni nappaat / -en folkesygdom'. Napparsimasunut, ilaqaatasunut, soqutiginnittunullu allanut tunniunneqartoq.

- Atuagaaraq inuit kingorna nappaatigilersinnaasaminnik TB-p tappiorannartuanik tunillatsisimasut nappatsaaliniarlugit nakorsarneqartarnerannut tunngasoq.

Iliuseqarnerup kingunera:

Iliuusissanik aalajangersimasunik siunniussineq angusanillu nalilersuineq misilinneqarsimangilaq. Oqaatigineqartartut tunngavigalugit paasisitsiniaaneq, innuttaasut akornanni nappaat TB pillugu paasisat annertuneruleranerannik nappaammullu sooranerup annikillisinneqarsimasinnaanerannik kinguneqartoq paasinarpoq.

Naliliineq:

Iliuseqarnerit tamarmik nalinginnaasumik paasissutissiinermut tunngatinneqarput. Naliliineq naapertorlugu innuttaasunut nalinginnaasumik, immikkullu pisariaqartitsisunut sunniiniutit assigiinngitsut atorlugit paasissutissiinissaq pisariaqartinneqarpoq.

3.2 Peqqinnissaqarfimmi sulisunik ilinniartitseqqinnissami atugassanik ilinniuserneq

Suliniutissatut siunniussanut ilanngunneqarneranut tunngavilersuut:

TB immikkooruteqarmat immikkut ilisimasassat aamma immikkooruteqarput. Sulisut tikisitat TB misilittagaqarfigigajunngimmassuk, sumiiffinni ataasiakkaani sulisut ilisimasaqarnissaat pingaaruteqarluinnarpoq. Taamaammat TB-mut tunngasunik pissarsiareriaannarnik, naapertuuttunik nutaanillu atorussaqaarnissaq pisariaqartinneqarpoq.

Iliuserisat:

Nittartakkami www.peqqik.gl/Intranet takuneqarsinnaasumik TB pillugu najoqqutassiortoqarpoq. Najoqqutasiaq nittartakkami sunniivigeqatigiissinnaaneq oqaatsillu illugit atorlugit suliaavoq kiisalu nappaat, nappaammik suussusersineq nakorsaanerlu, tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq, oqaluttuassartaa il.il. pillugit paasissutissartaqarluni. Nittartakkami, misissugassanik tigusinermi qanoq iliuseqarnissamut ajornartorsiutillu anigorniarnissaannut periusissanik ilitsersuuteqarpoq. Taakku saniatigut atuagaaqqat atorussallu allat pissarsiassaapput. Najoqqutassiami ilitsersuutit paasissutissallu katersorneqarput nutarterneqartuarlutilu. Najoqqutassiaq peqqinnissaqarfimmi sulisunut tamanut immikkullu TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisunut naatsorsuussaavoq. Najoqqutassiaq martsii qaamat 2011 TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisunik pikkorissaanermi atornerqarpoq nutarterneqartuassallunilu.

Angusat:

Allaaserinnissinnaasut avataaneersut ilinniagaqassutsikkut pisariaqartumik piginnaasaqarfiginngimmassuk, najoqqutassiaq tamakkiusallugu TB akiorniarlugu suleqatigiissitamit suliarineqarpoq. Pappiarannorlugu saqqummersinnagu nutartertuarsinnaajumalluguli qarasaasiakkut nittartaganngorlugu suliarineqarnissaa aalajangiunneqarpoq.

Naliliineq:

TB pillugu najoqqutassiaq 2010 naalersoq saqqummiunneqarpoq, atorneqarnera iluaqutaaneralu naliliivigisallugit siusippallaaraluaq, TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisunik 2011-mi pikkorissaanermi peqqinnissakullu sullissisunit allanit pitsaasutut nalilerneqarpoq.

3.3 Kalaallit Nunaanni TB-mik nappaateqarneq pillugu misissuisitsinerit malittarinninnerlu

Suliniutissatut siunniussanut ilanngunneqarneranut tunngavilersuut:

Tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq, pitsaaliuineq nakorsaanerlu kinguneqarluassappata ataatsikkut arlalinnik iliuseqartoqartariaqarpoq. Anguniagaq, tassalu TB-mik nappaatillit nunani Kalaallit Nunaannut assersuukkusuttakkatsinnisut ikilisinnissaat angussagaanni, iliuseqarfigisassat sisamaasut ilaannakorneqarsinnaanngillat.

Nappaalaffiusimasut pingaartumik kujataani nunaqarfinni arlaliupput. TB-mik nappaatillit paasineqartut ilarpasui tunillaasinnaasuupput. Tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanissap annertusaaviginissaanut sulisusaaleqineq ilaatigut pissutaalluni, nappaat kingusissukkut aatsaat suussusersineqartarpoq. Taamaammat nappaatip tuniluutiinnarnissaa aarlerinaateqarpoq.

1) Mantoux atorlugu kapisinikkut misissueriaatsip aaversinnikkut Quantiferon atorlugu misissueriaatsimik taarserneqarnera

Iliuserisat:

QuantiFERON® TB-Gold atorlugu aaversinneq Mantoux atorlugu kapisinikkut misissueriaatsimut taarsiunneqarpoq. Decembari qaammat 2007-imi siullermik misissugassanik aaviisoqarpoq. 2008-miit 2010-mut 11.775-inik, misissugassat ukiumut 4000-it nalinginik (800.000 koruunit), aningaasanik TB-mut atugassatut immikkoortinneqarsimasunik akilerneqartunik, aaviisoqarpoq (Tabeli 2 takuuk).

Angusat:

Misissueriaatsip tamatuma atulerneragut pilertornerusumik, ajornanginnerusumik eqqornerusumillu nappaat TB suussusersineqarsinnaanngorpoq. QuantiFERON® TB-Gold atorlugu aaversinnikkut misissuisarnermi innuttaasoq ataasiaannarluni aggersarneqartarpoq, Dronning Ingridip Napparsimmavissuani misissor-neqarsinnaalluni, kiisalu periaaseq Mantoux atorlugu kapisinermut sanilliullugu iluaqutitaasa pingaarnersaat tassaalluni TB-mik tunillatsissimanerup TB-mullu akiuussutissamik kapitissimanerup immikkoortissinnaalernerat. QuantiFERON® TB-Gold atorlugu misissuinerit inernerisa peqqinnissaqarfiup qitiusumik aaviisafiata qarasaasiakkut sullississutaanut inissinneqarnerisigut, qitiusumiit Kalaallit Nunaanni misissorneqartut tamakkerlutik malinnaavigineqarsinnaalerput.

Naliliineq:

Periaaseq Mantoux atorlugu kapisinikkut misissueriaaseq uterfigineqarsinnaananilu uterfiginissaa kissaatiginangilaq. Siunissami qitiusumiit QuantiFERON® TB-Gold atorlugu misissuisinnaanissamut aningaasallisoqartariaqarpoq, misissuisitsisarnerilli taamaatinneqassammata, taamaatinneqarneratigut tamatumunnga aningaasartuutit annikillingaatsiassapput.

Quantiferon-imik atuineq sumiiffinnut agguarlugu				
Sumiiffik	2007	2008	2009	2010
Nanortalik	0	432	131	171
Qaqortoq	0	119	509	300
Narsaq	0	73	65	186
Paamiut	0	90	35	172
Nuuk	7	1463	952	1217
Maniitsoq	0	163	224	105
Sisimiut	0	335	242	223
Aasiaat	0	282	242	190
Qasigiannugit	0	186	47	44
Ilulissat	0	471	144	187
Qeqertarsuaq	0	86	14	87
Uummannaq	0	375	118	117
Upernavik	0	214	186	161
Qaanaaq	0	47	22	40
Tasiilaq	0	178	253	590
Ittoqqortoormiit	0	34	45	208
Katillugit	7	4548	3229	3998

Tabeli 2: Peqqissaavusimasuni Quantiferon-imik atuineq

2) Peqqissaasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik Kujataani atorfinitsitsineq

Iliuserisat:

Peqqissaasup TB-mik immikkut ilisimasallip suliai nakkutillinermit, malittarinninnermut, sumiiffinnilu TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisunik tapersersuinnermut, ilaatigut ukiut tamaasa atuarnut Quantiferon atorlugu misissuinerit ingerlanneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaannut, kiisalu misissuineri taakkulu innerisa malittaralugillu iliuseqarfiginerini ikiunnernut tunngasuunerisimapput. Peqqissaasooq TB-mik immikkut ilisimasalik ukioq allortarlugu Kujataani innuttaasut puasa qinguartarlugit misissorneqarnissaannut pilersaarusionermi misissuinnermilu peqataasarpoq.

Angusat:

Aalajangersimasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik Nanortalimmit aallaaveqartumik peqqissaasoqarnera, peqqinnissaqarfimmi sulisunik taarseraaffioqisumi, aalajaatumik saaffissaqalerneru napparsimasut misigaat. TB-mik tunillaassuuttumik nappaatillit immikkut iliuseqarfigineqarnerini iliussissanillu pilersaarusionermi, soorlu tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanermi, Quantiferon atorlugu misissuineri imal. puannik qinguartaanermi, peqqissaasooq TB-mik immikkut ilisimasalik peqataasarpoq. Malittarinninnissap qulakkeerneqarnissaa nalunaarutigineqartunillu nalunaarsuineq, peqqissaasup TB-mik immikkut ilisimasallip suliaasa ilagaat. Taamatuttaaq TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisumut tapersersuisuuvooq ilinniaqqinneranilu taartaarluni. Peqqissaasooq TB-mik immikkut ilisimasalik TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisup peqanninnerani suliassalluunniit allat piffissaarutitsineranni taartaasarpoq.

Peqqissaasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik atorfinitsitsinikkut sumiiffinni nappaatip TB-p atugaanera tamakkiisumik naliliivigineqarsinnaalerpoq, tamannalu qitiusumik nakkutillineri iliussissanillu tullerriaarinnermi aalajangiisuuvooq. Taamaasilluni peqqissaasooq qitiusumik aqutsisoqarfimmut sumiiffinnullu ataasiakkaanut pingaarutilimmik attaveqaataavoq. Sumiiffiit pingasuusut qanoq akulikitsigisumik orninneqartarnerat qanorlu siviutigisumik najorneqartarnerat, pisariaqartitsineq naapertorlugu aqqissuunneqartarpoq.

Naliliineq:

Misillitakkat qulaani taariikkat tunngavigalugit nunap immikkoortuini aalajangersimasunik TB-mik sammisalinnik siunissami aamma sulisoqarnissaa pingaaruteqarpoq. Matumani pineqarlutik peqqissaasut TB-mik immikkut ilisimasallit nunap immikkoortuini TB-mik nappaalaffiunerusuni aalajangersimasumik suliffillit, kiisalu peqqinnissaqarfiup immikkoortuini tamani TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisut. TB-mik immikkut ilisimasalimmik aalajangersimasumik sulisoqarnissaaq annertuumik pisariaqartinneqartoq paasineqarpoq. TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisut allanik suliassaqartarput, akuttunngitsunillu suliassat TB-mut tunngasut, suliassat allat soorlu ernisussionerit, kinguaassiuutitigut nappaatillinnik sullissinerit, qinguartaanerit assigisaallu pissutigalugit, tunullinneqartariaqartarput, peqqissaasorlu TB-mik immikkut ilisimasalik tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanermik, napparsimasunik malittarinnilluni nakkutillinerimik suliallu pitsaassusaannik qulakkeerinntuusarpoq. Ilutigitillugu peqqinnissaqarfiup immikkoortuini TB-mik nakorsaanermit akisussaaffiup nukittorsarnissaa pingaaruteqarpoq.

3) Ukioq allortarlugu Kujataani innuttaasut puammikkut qinguartartillutik misissorneqartarnissaanik neqeroort

Iliuserisat:

Kujataani TB-p atugaanera annertummat sivitsormallu Kujataamiut 16-ileereersimasut tamarmik ukioq allortarlugu puammikkut qinguartartillutik TB-mut misissuivigineqartarnissamik neqeroorfigineqartut 2008-mi 2010-milu misissuivigineqarput. Illoqarfimmiut napparsimmaviliarlutik misissortikkiartornissamut neqeroorfiginerisigut nunaqarfimmiullu umiarsuaaqqamut qinguartaammik usisumut qinguartartikkiartornissamik neqeroorfiginerisigut misissuisitsineq ingerlanneqarpoq. Misissuisitsinerit tamarmik radiokkut nalunaaruteqartarnikkut, KNR TV-kkut ussassaaruteqarnikkut sumiiffinnilu allagarsiinikkut ilisimatitsissutaasarput.

Angusat:

2008-mi misissuisitsineri innuttaasut katillugit 2622-t misissorneqarput (innuttaasut 45 %-ii). Taakkunanga 2166-it puat ajoquteqanngillat. Sinneruttut 456-it pissusissamisuunngitsumik ataatsimik arlalinnilluunniit, kræftiusinnaasorisanit soqutaanngitsunut nassaarfiupput. Taakkunanga qulit TB-mik nassaarfiupput. 2010-mi misissuisitsineri innuttaasut katillugit 3380-it misissorneqarput (innuttaasut 58 %-ii). Taakkunanga 3097-it puat akornuteqanngillat. Taakkunanga 211-t pissusissamisuunngitsumik ataatsimik arlalinnilluunniit kræftiusinnaasuniit nappaatinik anigugassaanngitsunik nassaarfiupput. Taakkunanga qulingilu TB-mik nassaarfiupput.

Naliliineq:

2010-mi misissuisitsineq TB-mik nassaarfiusumut ataatsimut agguaqatigiissillugu 83.000 koruuninik akeqarpoq, tassungalu ilanngunneqartariaqarluni sumiiffinni sulisut misissuinermi peqataanermikkut piffissaq atu-gaat. Suliniuteqarnissanut aqqissuussineq, misissuisitsineq malittarinninnerlu pisariusimaqaat, nukiillu al-lanut pitsaanerumik atorneqarsimasinnaagaluarput. Misissuisitsinertaaq WHO-mit isumaqataaffigineqar-tumik kissaatigisatut pissarsiaqaataasimangilaq.

4) Nuna tamakkerlugu atualerlaanik meeqqallu atuariannik naammassinnilersunik Quantiferon ator-lugu misissuisitsineq

Iliuserisat:

Atualerlaat meeqqallu atuariannik naammassinnilersut Quantiferon atorlugu aaversinnikkut TB-mut misis-sortinnissamik neqeroofigineqarput (1. aamma 10. klassit).

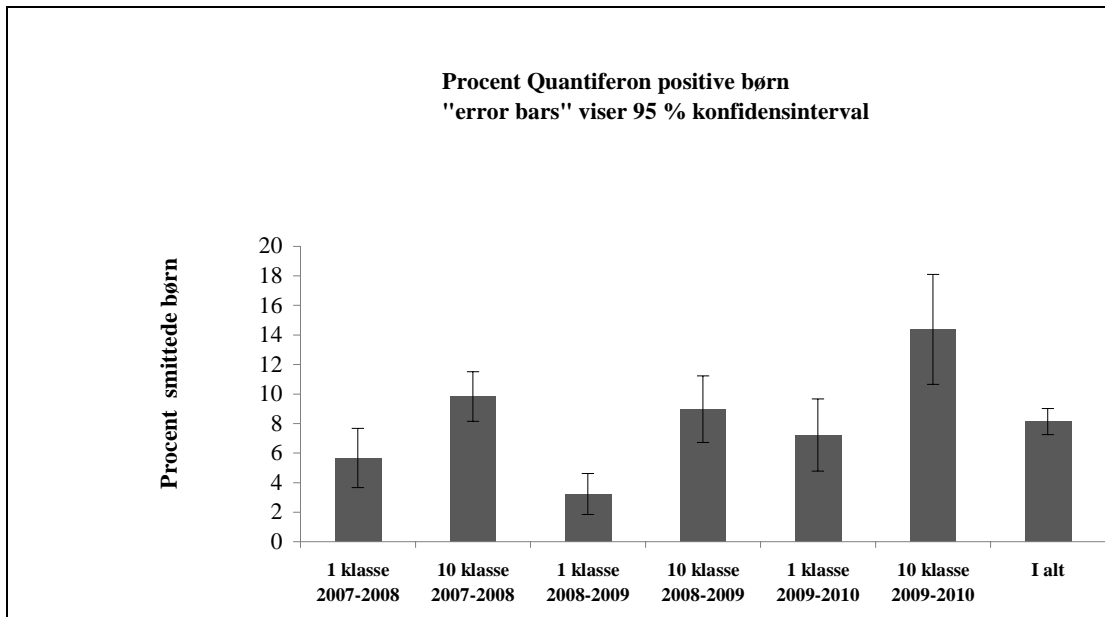
Angusat:

Misissuisitsineq siulleg ukiumi atuariusumi 07-08-mi ingerlanneqarpoq, ukiumilu atuariusumi 10-11-mi misissuisitsineq naammassineqareerluni. Ukiumi atuariusumi 07-08-miit ukioq atuariusooq 09-10 ilanngullugu meeqqat 3723-t misissorneqarput (atuartut 73 %-ii). Taakkunannga 303-t (8 %-ii) TB mik tunillatsissimapput, 10. klassimi atuartut arlallit tunillatsissimasuupput (takuuk titartaganngorlugu takussutissiaq 2). Tunillaas-suunnerup suminngaanneerfia ikittuinnarni paasineqarpoq. Meeqqanit 3723-nit pingasuinnaat tunillannar-tumik TB-mik nappaateqarput.

Naliliineq:

Misissuisitsinermi meeqqat ikittuinnaat sakiialluummik TB-mik tunillannartumik nappaateqarput, meeqqalli atuariannik naammassinningajalersut 10%-iisa missaat napparsimassutigilngisaminnik TB-mik tunillatsis-simapput (sukkulluunniit nappaatigilersinnaasaminnik). Taamaammat meeqqat akornanni TB-mik nap-paateqalissutaasinnaasumik tunillatsittoqarsimanagera meeqqanik misissuisitsinikkut uppersarsineqarpoq. Meeqqat inuusuttullu quliniit 20-nut ukiullit TB-mik tunillatsissimanermikkut kingusinnerusukkut nappaateqa-lersinnaanerat 20%-iniit 25 % pallillugit navianaateqarpoq. Navianaat taanna qaammatini arfinilinni Isoniazid atorlugu nakorsartinnikkut 60%-iniit 70%-inut annikillisinneqarsinnaavoq, qaammatinilu qulingiluani nakor-sartinnikkut 90 %-inik annikillisinneqarsinnaalluni. Nappaatip tuniluunnera pillugu paasisat naapertorlugit 10. klassimi atuartut 90-it missaat ukiumut tunillatsittarnissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq: Taakku nappat-saaliniarlugit qaammatini arfinilinni nakorsartinnerisigut ukiumut qulit 15-illu akornanni sakiialluummik TB-mik nappaateqalernissaraluaq pitsaalineqassagaluarpoq.

Naak pimoorussamik suliniuteqartoqaraluaq nuna tamakkerlugu meeqqanik misissuisitsineq kissaatigisatut annertutigisinnaasimangimmat, meeqqat tunillatsissimasut tamarmik nassaarinqanngillat. Meeqqat tamar-luinnarmik misissorneqarnissaat sulilu napparsimassutigilngisaminnik tunillatsissimasut sivisuumik nakor-sarneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat ajornavinnikkuni suliaq annertoerujussuussaaq. Tamatumunnga atatillugu meeqqat sulit napparsimassutigilngisaminnik tunillatsissimasut amerlanersaasa, tunillatsissi-masinnaasunik paasiniaaqqissaarnermi nassaarinqarsinnaanerat ilimanaateqartutut nalilerneqarpoq. Taamaammat WHO-ttaaqq isumaqataaffigisaanik meeqqat atuarianni atuartunik misissuisitsinerni pissarsiat nukinnut atukkanut sanilliullugit annikippallaartutut nalilerneqarput.

Titartaganngorlugu takussutissiaq 2: Quantiferon atorlugu aaversinnikkut atuartunik misissuineq

3.4 TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut

Iliuserisat:

1999-imiit Kalaallit Nunaanni illoqarfiit tamarmik aalajangersimasumik, suliat allat saniatigut, TB-mut tunngasut immikkut sammillugit ataqtigiissaarisuqarpoq. TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisup, nappaammik suussusersineq nakorsaanerlu, peqqissaasumit TB-mik immikkut ilisimasalimmit Dronning Ingridillu Napparsimmavissuani nakorsartittunut immikkoortortaqaarfimmi nakorsaanermit isumagineqartut eqqaassanngikkaanni, TB-mut tunngasut sulluunniit sularai. Nakorsartittut innersuussutit naapertorlugit nakorsaatitornermink ingerlatsinissaannik qulakkeerineq, tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq kiisalu misissuisitsinerni annertuuni, soorlu ukiumoortumik meeqqat atuarkianni atuartunik misissuisitsinissanik pilersaarusiornerni peqataaneq, ataqtigiissaarisutut suliassat ilagaat. TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut ukiut marluk pingasulluunniit allortarlugit sapaatip akunneranik sivirususilimmik Nuummi pikkorissarnissaminnik neqeroorfigineqartarput.

Angusat:

TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut sumiiffinni aqutsisunik toqarneqartarput, atorfeqavissumillu kalaallisut oqaasilimmik toqqaaneq pitsaasumik angusaqarnermut aalajangiisuusimavoq. Sulisut taakku suliassat allat, erisussionermut, kinguaassiuutitigut nappaatilinnik sullissinermut, qinnguartaanermut, meeraaqqeriermut assigisaannullu atorneqartarmata, suliamik tamatuminnaga aalaakkaasumik sammisaqartitsisinnaneq ajornakusoortarsimavoq. TB-mut tunngatillugu suliassanut naammattumik piffissalernerqartannginneq aqutsisuniillu tapersorsorneqarnissamik amigaateqarneq, TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut arlallit oqaatigaat.

Naliliineq:

Sumiiffinni ataasiakkaani nappaat TB, nakorsarneqartarnera, tunillatsissimasinnaasunik pissusissaq eqqorlugu paasiniaaneq, nakorsaanerullu ataavartumik, nakorsallu innersuussutaanut naapertuuttumik, ingerlanerqarnissaanut ilisimasaqartoqarnissaanik qulakkeerutitut, TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut pisariaqartinneqarsimapput. TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisuuneq peqqinnissaqarfiup immikkoortuani nakorsat peqqissaasullu nakorsaanermit akisussaasut qanimut suleqatigilernerisigut nukittorsartariaqarpoq. Tamatumani saniatigut TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisutut sulineq maleruagassiamik nassuiaasiuuttariaqarpoq piffissalernerqartariaqarlunilu. TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut ilisimasaat, ass. peqqinnissaqarfiup immikkoortuini imal. nuna tamakkerlugu Nuummi ukiumoortumik katersuunnikkut, suleqatinillu attaveqateqarnikkut nutartertuartariaqarput.

TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut sakiilluutit TB-p akiorniarneqarnerani pingaarutilimmik inissisimasutut isigineqarput. TB-mut tunngasuni ataqtigiissaarisut suliassat, sumiiffinni suliassanik tullerriaarnermi, aqutsi-

sunit suleqatinillu suliassanut allanut sanilliullugit pingaartutut isigineqartuaannarsimangillat. Piffissap aningaasallu malinnaatinneqarsimannginnerat ajornartorsiutit ilagaat. Taamaammat suliassat TB-mut tunngasut suliassat allat saniatigut suliarineqartariaqartarput. Sumiiffinni TB-mut tunngatillugu suliassat pingaarutilit, soorlu nakorsartinnissamut innersuussutit, malinneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat, tunillatsissimasinnaasunillu paasiniaaqqissaarnissap tunullinneqartarnera, tamatuma kinguneraa. Siunissami TB-mut tunngasunik ataqatiissaarisooqarnissaa aningaasaliiffisariaqarpoq.

3.5 Nuna tamakkerlugu peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik

Iliuserisat:

Nuna tamakkerlugu peqqissaasutut TB-mik immikkut ilisimasalitutt atorfik Nuummi Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsartittut immikkut nakorsartarfiata ataani inissisimavoq. Atorfik 1999-imi suliniuteqarnissamik siunniussinermut ilanngullugu pilersinneqarmat, nakkutillineq, nappaammik suussusersineq, nakorsaaneq, malittarinnineq, tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq, kiisalu sumiiffimmi sulisunik ikorfartuinissaq ilinniartitsinernillu ataqatigiissaarinissaq siunertaapput. Nuummi sakiialluummik TB-mik nappaatilinnik malittarinnineq tunillatsissimasinnaasunillu paasiniaaneq, kiisalu nakorsartittunut immikkut nakorsartarfiliatik sullissineq, maannamuugallartoq atorfimmut atatillugu suliat ilagaat.

Angusat:

Nuna tamakkerlugu peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik TB-mik akiuniarnermi pingaarutilimmik inissisimavoq, Nuummilu TB-mik nappaatilinnik sullissinermi saniatigut sinerissami sumiiffinnut siunnersuisutut ilitersuisutullu atuulluni. Peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik sumiiffinni iliuusissanik pilersaarusernermi misissuisitsisoqassatillugulu pisariaqartitsineq naapertorlugu peqataasarpoq, ulapaarfiuneranilu suliassanut ikiuussinnaallunissaaq. Taamaasilluni peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik, 2009-miit 2011-mut Paamiuni, Maniitsumi, Sisimiuni, Tasiilami, Kuummiuni, Illoqqortoormiuni Ilulissanilu, ataasiarluni arlaleriarluniluunniit ikiuppoq.

Nalillineq:

Nuummi TB-mik nappaatillit amerlinerat immikkullu nakorsartitsinerit nalinginnaasut peqqissaasup TB-mik immikkut ilisimasallip suliarisartagaasa amerleriaateqarnerat (taakkununga ilaallutik nappaatit TB-mut attuumassuteqanngitsut) pissutaalluni nuna tamakkerlugu ataqatigiissaarineq sulisunillu ikorfartuineq naammaginatummik ingerlanneqarsinnaasimanngilaq. Meeqqat atuartut misissuivigineqartarnerisa taamaatinneqarneragut pitsanngoriaateqassaaq. TB-li akiorniarlugu suleqatigiissitap isumaa naapertorlugu nukit TB-mik akiuniarnermut atugassat tamatumunnga siunnerfilimmik annertusarneqartariaqarput, qitiusumillu nakkutillineq ataqatigiissaarinerlu, ilisimasanik katersineq paasissutissiinerlu, siunissami Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut nuunneqartariaqarput.

4. WHO-p TB pillugu immikkut ilisimasalittaasa siunissami iliuusissatut innersuussutaat

- TB akiorniarlugu nukinnik atuinerup allangortinneqarnissaa, WHO-p TB pillugu immikkut ilisimasalittaasa innersuussutigaat.
- WHO-p isumaa naapertorlugu nukinnut atukkanut sanilliullugit misissuisitsinerit annertuut sunniuteqangaangillat. Piaartumilli nappaammik suussusersisarnissamut, kingunearluartumik nakorsaasarnissamut malittarinninnissamullu, taamatullu tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanernut siunnerfilimmik nukiit atorreqassapput.
- Innuttaasunut peqqinnissaqarfimmilu sulisunut paasissutissiisarnernerup annertusarneqarnissaa, kiisalu politikkikkut susassaqtut pisortaqaarfiillu ingerlatsiviusut peqqinnissaqarfiup avataaniittut ilanngullugit, sakiialluutip TB-p tunillaassuunneranut patsisaaqataasartunik pitsanngorsaanissaq pillugu oqaloqatigiinnerit ingerlanneqarnissaat, WHO-p innersuussutigaattaaq.

Peqqissutsimut Naalakkersuisup kissaataa naapertorlugu 2010-mi WHO-mit immikkut ilisimasalinnit apriilip 30-anniit maajip arfernata tungaanut Kalaallit Nunaannut tikeraartoqarnissaa, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup 2010-mi isumagaa. Immikkut ilisimasalinnik arlaannaannulluunniit pituttugaanngitsunik, anguniagassatut siunniussanik ingerlanneqartunik misissuisitsinissaq, kiisalu WHO-p nunani allani TB-mut tunngatillugu suliniuteqarfiusuni misillitagaanik pissarsinissaq tikeraartitsinermi siunertaavoq. WHO-mit aallartitatut Pierpaolo de Colombani, Statens Serum Institutimiit Vibeke Thomsen, Nationalforeningen for Lungesygdomme-miillu Jon Torgny Wilche peqataapput.

Tikeraarnermut atatillugu immikkut ilisimasallit arlalinnik pingaarnersiukkanik allanillu innersuussutitalimmik nalunaarusiorput. Innersuussutaasut pingaarnernut immikkkoortitat makkuupput:

4.1 Peqqinnissaqarfimmu tunngatillugu innersuussutit

Innersuussutit pingaarnarpaat:

1. Nappaatip sakiialluutip aqussinnaalernissaanut nungutitaanissaanullu piffissamik sivisuumik atuinisamik piumasaqaatitaata qulakkeerneqarnissaa innersuussutaavoq.
2. Peqqissaanikkut nutarterinerup ingerlatiinnarneqarnissaa, nappaatillu TB-p suussusersinissaanut nakorsarnissaanullu periarfissanik qaffasissumik pitsaassusilinnik annertusisamik periarfissiisoqarnissaa innersuussutaapput. TB-mut tunngatillugu immikkut iliuusissat (immikkut ittumik sakiialluuteqartut nappaataannik suussusersineq nakorsaanerlu) qitiusumit ingerlanneqaannassaaq, iliuusissalli arlaattigit immikkooruteqanngitsut, qarasaasiakkut nakorsartitsinnaanikkut/telemedicin teknikkikkullu atortorissaarutinik allanik atorluananikkut pitsanngorsarneqassapput. Qallunaat Nunaanni allamiluunniit qitiusumik immikkut ilisimasaqarfinnik aaqqissuussamik suleqateqarnissaaq innersuussutaavoq. Nunani issittuni nunap inoqqaavisa suleqatigiillutik misillitakkaminnik avitseqatigiittarnerisa nukittorsarneqarnissaa innersuussutaavortaaq.

4.2 TB akiorniarlugu suliniutissatut siunniussat, aaqqissuussaaneq, nukinnillu atuneq pillugit innersuussutit

Innersuussutit pingaarnarpaat:

3. TB-mut tunngasut peqqinnissaqarfimmi akulerutsinniarlugit, TB akiorniarlugu suleqatigiissitap ataqatigiissaarinermik, nakkutilliinermik, ikorfartuinermillu suliaqarnerata pingaarutillip nukittorsarneqarnissaa innersuussutaavoq. Nunarsuaq tamakkerlugu TB pillugu ilinniartitsissutit pissarsiassaareersut iluaqutigalugit nakorsaarnermut, suleriaatsimullu piginnaasat nukittorsarneqarnissaat innersuussutaavoq.

Innersuussutit pingaarnarpaat:

4. Nuna tamakkerlugu aaviisarfinnik ataqatigiissaarinerup pisariaqartinneqartup kiisalu Københavnimi Statens Serum Institutimi TB pillugu najoqqutassanut laboratoriami, nunat ataatsimoorlutik suleqatigiiffigisaanni, attaveqatigiinnerup qaninnerulersinissaa qulakkeerniarlugu aaviisartutut immikkut ilisimasalimmik suleqateqalernissaq, TB akiorniarlugu suleqatigiissitamut innersuussutaavoq.

4.3 TB-mik tunillatsissimasunik paasiniaasarnermut aaviisarfimmullu innersuussutit

Innersuussutit pingaarnarpaat:

5. Nappaat TB pinngorafeqartuarsinnarpoq – pingaartumik avinngarusimasuni illoqarfinnilu aningaarsarsiornerup inuttullu atugarisat allanngornerannik patsiseqartumik TB-mik nappaateqalersinnaanermut qanillisisiffiusuni. Tunillatsissimasinnaasunik siusinnerusukkut paasiniaanerup nukittorsarneqarneragut, suli nappaatigilngisaminnik tunillatsissimasunik paasiniaanermut taarsiullugu, TB-mik tunillaassuuttumik nappaateqartunik nakkutilliinerup nukittorsarneqarnissaanut nukissat pioreersut (aningaasat inuillu) atorneqarnissaat innersuussutaavoq.
6. Ingerlaannaq nappaatip suussusersineqarsinnaanissaanut qaffasissumillu pitsaassusilimmik TB-mik nakorsaasinnaanermut periarfissat, sumi najugaqarneq apeqqutaatinnagu, sumiiffimmili pissutsit apeqqutaatillugit periarfissaanissaat innersuussutaavoq. Nappaammik piaartumik suussusersinissaq nakorsaanissarlu qulakkerniarlugit, teknologip naleqqunnerpaap peqqinnissaqarfimmi aqqqissuusaanikkut inissisimaffiit appasinnersaanni atorneqarsinnaanissaa isumaliutigeqquneqarpoq. Nappaammik suussusersiniarnermi periutsinik ineriartortitsinikkut, periarfissaareersut periarfissallu nutaat eqqarsaatigalugit, qarasaasiaq atorlugu nakorsiantitsinikkut nappaammik suussusersinnaanikkut, napparsimasunik TB-mik tunillatsisimasorisanik angallassinerit akisuut pinngitsoortinneqarsinnaapput.
7. Ullumikkut nappaatip TB-p tuniluunna nukiillu tamatumunnga atorneqarsinnaasut eqqarsaatigalugit, qinnguartaanikkut gammainterferon-ilu atorlugu innuttaasunik misissuisitsinikkut, TB-mik tuniluuttumik TB-millu suli nappaatinnguutinngitsumik suussusersiniaaneq nakorsaanerlu kinguneqarsimanngillat. Tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq sumiiffinnilu nappaatip TB-p tunillaassuutilerfiini piaarnerpaamik misissuisarnissaq imminut akilersinnaaneruvoq.
8. DIH-p aaviisarfiani misissukkat pitsaassusaasa qaffasissuunerisa qulakkeerneqarnerat, misileraatinik atorneqartunik akuttunngitsumik nakkutilliinikkut nunarsuarlu tamakkerlugu immikkut ilisimasalittut aallartitaasarnikkut annertusarneqarnissaa innersuussutaavoq. Sulisut illersorniarlugit - suliassat annertussusaat apeqqutaatillugu - aaviisarfimmi misissugassat maskiinat atorlugit suliarineqartalernissaat isumaliutigisariaqarpoq.
9. Sinerissami peqqinnissaqarfiup immikkoortuini nakorsat taarseraannerannik patsiseqarajuttumik periarfissat killeqarnerat aaqqiiviginiarlugu, nuna tamakkerlugu puannik qinnguartaanermi assilisat nappaammik suussusersiniaavigisarnerisa qitiusumik DIH-mi (avataanilluunniit suliarinnittussarsiusuinikkut) ingerlanneqarnissaa innersuussutaavoq.

Innersuussutit allat:

10. Sulisut taarseraattut akornanni paatsoortoqaqqunagu nappaammik suussusersiniaanermi tunngaviit allanngartittariaqarput. Piaartumik nappaammik suussusersinnaaneq nakorsaanermillu aallartitsinnaaneq qulakkeerniarlugit, nappaammik suussusersiniaanermi ilitersuutit illoqarfinni nunaqarfinnilu immikkut atugassiat inerisarneqarsinnaapput.
11. Siunissaq ungasinnerusoq isigalugu isumannaassusermik, sulisoqarnermik, aningaasaqarnermillu, angallannikkut pissutsinik ataqatigiissaarinnermillu tunngavilinnik, TB-mut tunngatillugu aaviisarfimmit sullinneqarsinnaanissaq siunniunneqartariaqarpoq.
12. Iltersuutit, pingaartumik qisinik misissuinerup tunngasut, (amerlassusissaat, annertussusissaat, naammaginassusaat, qisermut taarsiullugit misissorneqarsinnaasut, misissugassanut pooritinneqartartut) nalunaaqutsiineq, nassiussineq misissugassallu allagartaannik immersuineq pillugit ilitersuutit nutarterneqarnissaat innersuussutaavoq.
13. Aaviisarfimmi sulisunut isumannaallisaaneq annertusiniarlugu misissugassamik qalipaasiitinnani misissuilersinnanilu natriumhypoklorit atortariaqarpoq (sedimentation). Misissuinerup malussajassuseq annertusiniarlugu qinngutip allisitsiutip LED mikroskop-ip atornissaa eqqarsaataasinnaavoq.
14. Gammainterferon (IGRA) atorlugu misissuineq isumannaatsuusaaq, taamaammallu aqqqaserluni aatsaat suliarineqassalluni. Taamaammatt assaat atorlugit suliassat annikillisinriarlugit misissuinerit taakku maskiinat atorlugit suliarineqartalernissaat innersuussutaavoq.
15. Aaviisarfimmi misissukkat pitsaassusaannik nakkutilliineq (ass. misissukkat nassaarfiusut amerlassusaat) avataaniillu naliliivigineqarneq (nunarsuaq tamakkerlugu immikkut ilisimasalittut aallartitaqartarneq) qitiusumik aaviisarfimmi tamatumalu kingorna aaviisarfimmi allani atuutilersinneqarnissaa innersuussutaavoq.
16. Qitiusumik aaviisarfimmi aqqqissuussamik Kalaallit Nunaata avataani TB pillugu aaviisarfimmi toqqammaveqarnissaa innersuussutaavoq. SSI-mi aaviisarfik toqqartariaqarpoq, WHO-millu akuerisuumik Kalaallit Nunaata aaviisarfittut toqqammavissaatut inissisimasariaqarluni.

17. Aaviisarfinnut sulisussarsiniarnermi aaviisartuinnaangitsut teknikerilli aamma sulisussarsiarineqar-sinnaapput. Qitiusumik aaviisarfimmi ilitersuineri assigiingissut taanna eqqarsaatigineqassaaq sulisunullu tamanut aaviisartuinnaangitsunut atuuttusariaqarluni.
18. Nunap sinnerani aavisarfinnik ikorfartuineq aallarteqqinneqassaaq ataavartumillu ingerlanneqassallu-ni.

4.4 TB-mik nappaatilinnik nakorsaanissamut innersuussutit

Innersuussutit pingaarnerpaat:

19. Peqqissaasut TB-mik immikkut ilisimasallit TB-mullu tunngasunik ataqatigiissaarisut TB-mik nappaa-tillit nakorsarneqarnerisa kinguneqarluarnissaanut qitiusumik pingaarutilittut inissisimapput. Taakku ingerlaannarnissaat DOT-imilli (napparsimasut nakorsaatissaminnik iisisarnerannik toqqaannartumik nakkutilliineq), nakorsaatitugassaminnik isumaginninngitsut ernerlugit paasillugit, pilertortumik tamak-kiisumillu nakorsartinnerup inernerinik, nuna tamakkerlugu peqqissaasumut TB-mik immikkut ilisima-salimmut nalunaaruteqartarnissamik qulakkeerinninnerunissaq innersuussutaavoq. Ajornakusoorua-luaq taamaattoq sinerissami peqqinnissaqarfiup immikkoortuini nakorsat TB-mik nakorsaanermut pe-qataatinnissaat innersuussutaavoq. DOT qulakkeerniarlugu napparsimasup najugaani peqqinnissak-ut ilinniagaqanngitsunik (napparsimasup ilaqtarinngisaanik) toqqaanissaq innersuussutaavoq.

4.5 TB-mik nappaalasoqalernerani nakkutilliinermilu innersuussutit

Innersuussutit pingaarnerpaat:

20. TB-mik tunillanneqarsimasut nutaat paasineqarnissaannut allanillu tunilaannginnissamut tunillatsis-simasinnaasunik paasiniaaneq pingaaruteqarluinnartutut isigineqassaaq. Paasiniaanerup aqqisuul-luagaanissaa naliliivigisinnajumallugulu uppersarneqarsinnaanissaa innersuussutaavoq. TB-mik tunillannartulimmik nappaateqartut tamarmik killiffiisa aalajangiivigineqartarnissaat, qanittumilu tunil-latsissimasut nappatsaaliniarlugit nakorsarneqarnissaat innersuussutaavoq. Sivisunerpaamik sapaa-tip akunnikkaartumik nakorsaaasisarnissaq innersuussutaavoq.

Innersuussutit allat:

21. Eqqiluisaarnermut kommissionip TB-mik nakkutilliinermut atatillugu peqqinnissaqarfiup atortorissaa-rutai tamakkerlugit naliliivigissagai, kiisalu ingerlatsinikkut, inuttut, avatangiisillu eqqarsaatigalugit atorluarneqarsinnaasunik, anguniagassatullu siunniussassanik suliaqarlunilu atuutitsilernissaa inner-suussutaapput.
22. Napparsimasunik angallassinermi peqqinnissaqarfiullu suliffeqarfiini tunillaasinnaaneq annikillisinniar-lugu nunaqarfinni napparsimasunik angallassinermut nappaammillu suussusersiniarnermi periaatsi-mut aalajangersimasumut atatillugu tunillaasoqarsinnaanerata eqqarsaatigineqarnissaa innersuussu-taavoq.
23. Maskiinat anersaartuutit (FFP2 imal. N95) (annertuumik tunillaasinnaassusilinnut nakorsaatinullu akiuussinnaassuseqalersimasunik tappiorannartoqarnertik pillugu nakorsarneqartunut immikkut ator-neqartartut) ersarissumik nassuiaasarneqarnissaat innersuussutaavoq.
24. Misissuut (IGRA-test) atorlugu peqqinnissaqarfimmi sulilerlaat suliunnaalersullu, tunillatissimasinnaa-sut nappatsaaliniarlugit nakorsarneqarsinnaanissaat ukiumulluunniit ataasiarlugit misissorneqartaler-nissaat eqqarsaatigisariaqarpoq. Tunillatserlaat nappatsaaliniarlugit - tunillannartoqannginnerat qu-lakkeereerlugu - nakorsarneqartarnissaat innersuussutaavoq. Nammineq piumassutsimik HIV-mut misissortinnissap siunnersorneqarnissallu sulisut akornanni periarfissanngortinnissaa innersuussu-taavoq.

4.6 Nakorsartinnermut tamatumalu isumagineqarnissaanut innersuussutit

Innersuussutit pingaarnerpaat:

25. TB-mut nakorsaatit nuna tamakkerlugu atugassat qitiusumit pisiarineqartarnissaat innersuussutaa-voq, nunarsuarlu tamakkerlugu innersuussutaasut (pisariaqartitsinermik naatsorsueriaaseq, pissa-maateqarneq, uninngatitat annertussusissaat, uninngatitsineq nassiussuinerlu) maleruarneqartaria-qarput. Nakorsaatit akuleriit nakorsaatinik aalajangersimasumik annertussusilikkanik akullit, pimoorul-lugu nakorsaanermi tamatumalu malitsigisaanik nalinginaasumik nakorsaanermi, tappiorannartut na-

korsaatinut akiuussinnaaleqqunagit, kiisalu nakorsaaneq sulisunillu ilinniartitsineq oqinnerulersinniarlugit, atorneqarnissaat innersuussutaavoq.

4.7 Nalunaarsuinikkut uppernarsaasarneq, nalunaaruteqartarneq nakkutilliinerlu pillugit innersuussutit

Innersuussutit pingaarnarpaat:

26. Uppernarsaataasinnaasunik nalunaarsuineq nalunaaruteqartarnerlu, sinerissami peqqinnissaqarfiup immikkoortuini paasissutissat nutartertuarnissaannut malinnaanissamullu periarfissiisoq, tamakkii-sumik qarasaasiakkut ingerlanneqartariaqarpoq. Iliuserineqartut tamarmik nalunaarsorneqarlutik ataviginneqqaarneq, nappaammik suussusersineq, nakorsaaneq, nakorsaannermut atatillugu kingunerluutit nakorsartinnerullu malinneqarnera ilanngullugit uppernarsaatissinneqassapput. Tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq nappatsaaliiniarlunilu nakorsaannermik aallartitsineq, qarasaasiakkut nalunaarsukkanut ilanngunneqassapput. Aalajangersimasumik akuttussusilimmik sumiiffinni tunillatsissimasunik nakorsarneqarnerinillu qitiusumik nakkutilliisoqassaaq, tamatumalu kingunerinik nalunaaruteqartoqartassalluni.
27. Kalaallit Nunaat WHO Europemut ilaanngilaq, namminerli peqqissutsimut naalakkersuisoqarfeqarluni. Taama inissisimaneq nakkutilliinermi ataqatigiissaarinermilu ataatsimiinnerni Kalaallit Nunaata peqataasannginneragut, toqqaannartumik suleqatigiinnissamut periarfissamik killiliivoq. Ajornartorsiuup minnerpaamik teknikkimut tunngatillugu anigorneqarnissaa innersuussutaavoq.
28. Tappiorannartut nakorsaatinut akiuussinnaassuseqalernerannik TB-mik HIV-millu nuna tamakkerlugu nakkutilliineq attanneqaannassaaq nukittorsarneqassallunilu.

Innersuussutit allat:

29. Aalajangersimasumik nakkutilliisinaanissaq TB-millu sumiiffinni nappaalasoqalissappat piaarnarpaamik iliuseqarsinnaanissaq qulakkeerniarlugit, sakiilluut TB akiorniarlugu qitiusumit iliuseqarnissamut nuna tamakkerlugu periarfissat annertusineqartariaqarput.
30. TB-mut nalunaarsuiffissiaq, iliuserisassatut kissaataasut, tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq ilanngullugu allanngortittariaqarput.
31. TB-mik nappaatilinnik qarasaasiaq atorlugu nalunaarsuineq nalunaaruteqartarnerlu pillugit TB-mut immikkut naleqqussakkamik qarasaasiakkut sullississummik, paasissutissanik katersivinnik qarasaasiakkullu nakorsartitsivinnik pioreersunik tunngaveqarluni ineriartortitsinissap eqqarsaatigineqarnissaa innersuussutaavoq. TB pillugu nuna tamakkerlugu paasissutissiivimmuut nalunaarsuineq internet atorlugu ingerlanneqarsinnaavoq.
32. TB-mik nappaateqarnermut takussutissat tulleriiarlugit nalunaarsorsimasut nakkutilliinermilu atorneqartut, Kalaallit Nunaata nunarsuarmut tamarmut assersuunneqarsinnaanera qulakkeerniarlugu allanngortittariaqarput. Qallunaat Nunaannisut Kalaallit Nunaata paasissutissanik TESSy-mi suleqatigiinneq aqutugalugu toqqaannartumik nalunaaruteqartalernissaanut, taamaasillunilu WHO-ECDC-mut ataatsimoorussamik ukiumut nakkutilliinermi nalunaarusiamut ilanngunneqarnissamut periarfissiisoqarnissaa innersuussutaavoq.

4.8 Sulisoqarnermut tunngatillugu innersuussutit

Innersuussutit pingaarnarpaat:

33. Sulisoqarnikkut ineriartortitsinissami nakorsat peqqissaasullu taarseraannerujussuat eqqarsaatigalugu tamatuma pilersaaruserluakkamik ingerlanneqarnissaa innersuussutaavoq. Peqqissaasut nakorsallu sulilersussat TB pillugu paasissutissinneqareertarnissaat innersuussutaavoq. TB-mut tunngasunik immikkut akisussaaffillit ukiut tamaasa ilisimasaminnik nutarterivigineqartarnissaat ilinniartitaajuarnissaallu innersuussutaapput. TB pillugu nuna tamakkerlugu najoqqutassiortoqarnissaa, paasiuminartunik maleruagassiortoqarnissaa sungiusaatissanillu pisariaqartitanik ineriartortitsisoqarnissaa innersuussutaapput.

Innersuussutit allat:

34. Napparsimmavimmi nakorsat ikorfartuutissaannik ineriartortitsinissaq aaqjissuussamillu Qallunaat Nunaanni suliffeqarfinnik, ass. Gentoftip Napparsimmaviani puakkut nappaatilinnut immikkoortortamik – qallunaat TB-mik nappaatillit amerlanerpaartaasa uninngaffigisartagaannik suleqateqarluni atuutsinissaq innersuussutaavoq.

35. Nakorsanut atorfinittussanut pikkorissaanerit sivikitsut imartuulli Kalaallit Nunaanni Qallunaat Nunaaluunniit sulii qimatsinnagu aqqissuunneqartarnissaat innersuussutaavoq. Pikkorissaaneri TB ilanngunneqartariaqarpoq.

4.9 Tapersersuinissamat attaveqatigiinnissamat inunnillu isumaginninnikkut iliuuseqarnissamat innersuussutit

Innersuussutit pingaarnepaat:

36. Peqqinnissaqarfimmut attaveqarnissaq pilertornerulersinniarlugu nappaatillu sakiilluutit TB-p suussusersineqarnissaa kinguarsarumanagu, nappaatit TB-p eqqumaffiginissaa, innuttaasunut tamanut tunillatsissinnaanermullu qanittunut paasisitsiniaanerit annertusineqarnissaat innersuussutaavoq. Oqariatuutit atortullu Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnikkut paasisat tunngavigalugit ilusilersorneqasapput sunniutaallu uuttortarneqartassallutik. TB-iittaaq pitsaaliorneqarluni malittarineqarnera eqeer-simaarfigineqarluni, attaveqatigiissutaalluni, isumaginninnikkullu sillimmarterfiunissaa pillugu, Peqqis-sutsimut Naalakkersuisoqarfiup aamma Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Nali-giissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup suleqatigiissuteqarnissaat innersuussutaavoq.

4.10 Ilisimatusarneq

Innersuussutit pingaarnepaat:

37. Kingusinaarluni saaffiginnittarnermut kingusinaartumillu nappaammik suussusersisarnermut patsi-saasut kiisalu peqqinnissaqarfimmit attavigineqarneq peqqinnissaqarfimmullu saaffiginninnissamat periarfissaqarnerup peqqinnissaqarfimmi ilisimatusarnissani paasineqarnissaasa salliunnissaat inner-suussutaavoq. Paasissutissiisinnaasunik pingaarutilinnik apersuineq, immikkut sammisalinnik aper-suineq, oqallinneq, apeqqutinik akiuilluni immersuineq, toqqaannartumik nakkutilliineq il.il. periaasis-satut eqqarsaatigisariaqarputtaaq. Inuiaqatigiit pissusaannik immikkut ilisimasalimmik misissuisitsi-neq aamma eqqarsaatigineqarsinnaavoq.

Innersuussutit allat:

38. Attaveqatigiinnermi atortorissaarutit nutaaliat, soorlu qarasaasiaq atorlugu nakorsiarfitsineq taassu-malu sumiiffinni ataasiakkaanni nappaatit TB-p suussusersineqarnissaanut atorneqarsinnaanera (ass. qisernik misissugassanik tigusinerni, qinngut allisitsiut atorlugu misissuinerni, TST kiisalu Ge-neXpert) pillugu ilisimatusarnerit.
39. Inuttut atukkat Iliuuseqarfigilluarnerusinnaajumallugit TB-mik nappaateqalersinnaaneq iliuuseqarnerlu pillugit ilisimatusarnerit.
40. ACSM atorlugu iliuuseqarnikkut TB-mik nappaateqartunik asissuisarnerup annikillisinneqarnissaata ilisimatusarfigineqarnissaa, napparsimasut nammineq piunassuseq naapertorlugu nalunaartarnerisa annertusisinnissaa, kiisalu tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanermi nakorsaasoqarneranilu pitsaa-nerusunik angusaqartarnissaq.
41. Naggueqatigiit Inuit akornanni pinngortitaassutsimik patsiseqartumik TB-mik nappaateqalersinnaa-nermut qaninneruneq pillugu ilisimatusarnerit.

5. Sakiilluut TB akiorniarlugu 2012-imiit 2016-imut nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussap imai immikkoortortaalu

Sakiilluut TB akiorniarlugu 2012-imiit 2016-imut nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussaq, sakiilluut TB akiorniarlugu 2007-imiit 2012-imut nuna tamakkerlugu siunniussap naliliivigineqarneranik, WHO-milu immikkut ilisimasallit 2011-mi innersuussutaannik tunngaveqarpoq.

Kalaallit Nunaanni TB-p atugaanera suli annertoqaaq, inuiaqatigiinnilu inuuffigisatsinni akuerineqarsinnaanngitsutut oqaatigisariaqarluni. Ullumikkut WHO-p siunniussaani piomasaaqatit: 1990-imut sanilliullugit TB-mik nappaatillit ukioq 2015 nallertiinnagu 50 %-inik ikilisinnissaat Kalaallit Nunaata eqquutsissinnaanngilaa. WHO-p iliuusissatut siunniussaani TB 2050-imi nungutinneqarsimassaaq (inuit 1.000.000-ugaangata ataaseq TB-mik nappaateqartarluni)³.

Taamaammatt ukiuni aggersuni Kalaallit Nunaanni TB-p atugaanera misinnartumik annikillisinneqarsinnaavoq annikillisinneqartariaqarlunilu, tamannali annertuumik, sivirusumik, ataavartumillu politikikkut, qitiusumik oqartussanit, peqqinnissaqarfimmit, innuttaasunillu iliuuseqarfingineqanngikkuni anguneqarsinnaanngilaq.

Sakiilluut TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut nutaamik siunniussineq 2012-imiit 2016-imut pisussatut naatsorsuussaavoq, sivirusunerumillu ikinnerpaamik ukiuni qulini annertuumik iliuuseqartoqartariaqassaaq. Tamatuma kingorna ukiut 15-iniit 20-t qaangiunneranni 1990-ikkut pallilernerannisut TB-p atugaanerata annertusiartoqqilerneranik kinguneqaaqqunagu iliuuseqarnissamik siunniussineq, TB-p atugaaneraniq appariartuinnartitsisussaq naammaginarloq ataavartorlu nangiineqassaaq. Ilisimaneqanngitsoq tassaaq TB-mut akiuussutissamik kinguneqarlartussamik ullumikkut ineriartortitsisoqarnera. Ukiunut tullit tunut qulinut anguniagassatut siunniussineq piviusorpalaartoq tassaasariaqarpoq TB-mik nappaatillit ukiut qulit ingerlaneranni innuttaasut 100.000-uppata 50-iniit ikinnerusunut appartinneqarnissaat. Anguniagassatut siunniussap tamatuma anguneqarnissaanut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, Nunatsinni Nakorsaaneqarfik peqqinnissaqarfillu annertuumik suliaasaqarput akisussaaffeqarlutillu – tamannali inuiaqatigiinni sussaqaartunit allanit innuttaasunillu ataasiakkaanit tapersorsorneqanngippat suleqataaffiunngippallu iluatsisinnaanngilaq.

Iliuusissatut innersuussutit aningaasaliissutit iluanni piviusunngortinneqarsinnaanngillat, TB-lu akiorniarlugu immikkut aningaasaliissuteqartoqartariaqassaaq.

³ The Global Plan To Stop TB – 2011-2015

Iliusissatut siunniussat WHO-p nakkutigisamik nakorsartinnermut tunngatillugu iliusissatut siunniussaanut naapertuuttut immikkoortui tassaapput:

- TB-p malinnaavigineqartuarnissaata qulakkeerneqarnissaa – politikikkut, inuiaqatigiittut innuttaasulu akornanni,
- nappaatip piaartumik suussusersineqarnissaa – misissugassanik tigusinermi nappaammillu suussusersiniarnermi periaatsit pitsaanerpaat tunngavigalugit,
- nakorsartinnerup kinguneqarluarnissaata qulakkeerneqarnera,
- tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanerup tamakkiisup kinguneqarluartullu qulakkeerneqarnissaa,
- nunarsuaq tamakkerlugu nalilersuutissatut innersuussutit naapertorlugit nalunaaruteqartarnikkut kinguneqarluartumik nakorsartinnerup, malittarinninnerup, nakkutilliinerullu qulakkeerneqarnissaat,
- ilinniaqqittarnerup qulakkeerneqarnissaa ilisimatusarnissamullu kajumissaarineq.

Suliniutissatut siunniussinermi sakkussat pingaarnerpaat tassaapput:

- TB-p tunillaassuunnera nappassutaasarneralu annikillisinniarlugit politikikkut inuiaqatigiinnilu suliniuteqarnissaq,
- innuttaasut naapertuuttunik TB pillugu paasissutissinnissaat,
- peqqinnissaqarfimmi sulisut paasissutissanik nappaammik TB-mik suussusersiniarnermut nakorsaanermullu tunngasunik nutartertuakkanik pissarsisinnaanissaasa qulakkeerneqarnissaa,
- nappaammik suussusersinissamut periarfissat pisariaqartitat aaviisarfinnilu suliat qaffasissumik pitsaassusillit qulakkeerneqarnissaat,
- peqqinnissakkut sullissisut TB-mut tunngasunik suliaqarsinnaanissamut ilinniarteqqittarnissaat,
- TB-mik suliaqarnerup aaqqissuussasumik nakorsaanermut pitsaanerpaamik angusaqarfiulluni naammassineqartumut ikorfartuutaanissaata qulakkeerneqarnissaa,
- TB-mik suliaqarnerup qitiusumik inissisimanngitsup, tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq ilanngullugu, pitsaanerpaaffissaminiinnissaata qulakkeerneqarnissaa,
- qitiusumiit nakkutilliinerup, immikkoortunut nalunaaruteqartarnerup akissuteqartarnerullu kinguneqarluartumik ingerlanissaasa qulakkeerneqarnissaat,
- nappaammik suussusersinerup, nakorsaanerup nakkutilliinerullu qitiusumi immikkoortunilu kinguneqarluartumik suleqatigiissutaanissaasa qulakkeerneqarnissaa,
- nakorsaatnik pilersugaanerup pitsaanerpaaffimminiinnissaata nakorsaatinillu toqqaasarnerup pitsanngorsartuarnissaata qulakkeerneqarnissaat.

5.1 TB pillugu suliniuteqarnerup aaqqissuussaana

Sakiilluut TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliusissanik siunniussinikkut TB-mut tunngatillugu aaqqissuussaaneq pitsaanerpaaq qulakkeerneqassaaq. Angusassatut siunniussaq tassaavoq TB-p suussusersinissaanut nakorsarnissaanullu periarfissat sapinngisaq tamaat pitsaanerpaaffissaminniittut qulakkeerneqarnissaat. Anguniagassanik siunniussinermi akisussaaffiup ersarissarnissaa, taamatullu nukiit atugassat akisussaaffiullu ataqatigiinnerisa qulakkeerneqarnissaat naapertuuttuosorineqarpoq.

Iliusissanik siunniussinermi nakkutilliineq pitsaanerusoq (nappaammik suussusersiniarneq nakorsaanerlu, ajornartorsiutitalit pingaartumik eqqarsaatiginerullugit qitiusumit aqunneqarnerat) TB-mullu tunngatillugu Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsartittunut immikkoortoqarfiup aqutsisuisa ataanni inissisimasumik immikkut ilisimasaqarfeqarnissaa qulakkeerneqassaaq. Nunap immikkoortuini nappaatip TB-p suussusersineqarnissaanut, nakorsarneqarnissaanut, malittarinninnermut, tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanerup, pitsaaliuinerullu akisussaasunik suleqatigiissitaliortoqassaaq (nunap immikkoortuini TB pillugu suleqatigiit).

Suleqatigiinneq iliuuseqarnermilu ataqatigiissaarineq

Nuna tamakkerlugu ataatsimiititaliamik "TB pillugu nuna tamakkerlugu iliusissanik siunniussisartoqatigiit"-nik kiisalu ataqatigiissaarisussanik Peqqissutsimut Pitsaaliuinerullu Aqutsisoqarfiup ataani inissisimasunik pilersitsisoqarneragut, TB akiorniarlugu iliuuseqarnerup ataqatigiissaarneqartuarnissaa qulakkeerneqassaaq.

TB pillugu nuna tamakkerlugu iliusissanik siunniussisartoqatigiit

Naalakkersuisoqarfiit kommunillu akimorlugit TB pillugu suliniuteqarnermi siuarsaasussamik qulakkeerisusamillu "TB pillugu nuna tamakkerlugu iliusissanik siunniussisartoqatigiit"-nik pilersitsisoqassaaq. Politikkimik allaffissornermillu sulialinnit TB-p inuiaqatigiit tamarmiusut nappaataattut ilisimaarineqalernissaa suleqa-

tigiinnikkut ersarissarneqassaaq. Suleqatigiinnikkut Namminersorlutik Oqartussat TB pillugu iliuuseriniagaasa assigiimmik siunnerfeqarnissaat qulakkeerneqassaaq. Ataatsimiititaliaq Naalackersuisoqarfinit kommunillu kattuffiannit/kommuninit suliamut attuumassutilinnit aallartitanik ilaasortaqaarpoq. Akisussaaffik Peqqisutsimut Naalackersuisoqarfiup ataaniikkaluaq, aaqqissuussaaneq eqaatsoq kinguneqartitsilluartorlu qulakkeerniarlugit, siulittaasoqarfik allatseqarfillu Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmiissapput.

Peqqisutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup ataani TB akiorniarlugu suleqatigiissitaq

TB akiorniarlugu suleqatigiissitaq Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup ataani inissisimasoq atorunnaarsillugu, TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarinermi suleqatigiissitamik, Peqqisutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup ataani inissisimasumik, peqqinnissaqarfimmilu iliuuseqarnissanik ataqatigiissaarisussamik, taarserneqassaaq.

Peqqisutsimut Naalackersuisoqarfik

Peqqisutsimut Naalackersuisoqarfiup Naalackersuisoqarfiit kommuneqarfiillu akimorlugit TB-mut tunngasutillit suleqatigiissutaanissaasa siuarsarneqarlutillu qulakkeerneqarnissaat akisussaaffigai. TB-mut tunngasuteqartut politikkimik allaffissornermillu sulialinnit ilisimaarineqalernissaat suleqatigiinnikkut ersarissarneqassaaq. Suleqatigiinnikkut Namminersorlutik Oqartussat TB pillugu iliuuseriniagaasa assigiimmik siunnerfeqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik

Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup qitiusumik nakkutillineq, siunnersuineq nunarsuarmilu tamarmi nakkutilliinermut, paasisanik katersinermut, ineriartortitsinermut, paasisutissiinermilu pisariaqartitanik suleqateqarnissaq isumagisassarai.

TB-p atugaaneraniq siammarsimaneranillu nakkutilliinermi akisussaaffik aneq Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup tigummivaa (TB pillugu qarasaasiakkut paasisutissanik katersivik). Akuttunngitsunik qitiusumik immikkoortunilu TB-mut tunngasunik suliaqarnerup killiffianik nakkutillineq, tamatumunnga nunarsuaq tamakkerlugu naliliinermi toqqammaviit atorneqarnerat, maleruagassat malinneqarnerisa uppernarsarneqarnissaat akut-tunngitsumik (qaammammut ataasiarluni) nunap immikkoortuini TB akiorniarlugu suleqatigiissitanut akissuteqartarneq, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup qulakkiissavaa.

TB akiorniarlugu iliuuserineqartut pillugit innuttaasunut, oqartussaasunut peqqinnissaqarfimmilu sulisunut paasisutissiineq, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup qulakkiissavaa.

Peqqisutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik

TB-mut tunngatillugu ingerlatsinermut akisussaaffik aneq Peqqisutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup tigummivaa.

Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfia

Iliuusissatut siunniussanik piviusunngortitsinissamut peqqinnissaqarfimmilu TB-mut tunngasunik suliallit ator-fimminni akisussaaffiinik nassuiaasiornissamut Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfiata akisussaaffik aneq tigummivaa. Peqqinnissaqarfiup Qullersaqarfiata peqqinnissaqarfiup immikkoortuisa pisortaannik isumaqatigiissusiornerni TB-mut tunngasut ilannguttassavai.

Dronning Ingridip Napparsimmavissua

TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu suleqatigiit

Nakorsaaneq TB-mut immikkut akisussaaffilik

Nakorsaaneq TB-mut immikkut akisussaaffilik Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsartittunut immikkoortoqarfimmi nakorsaaneruvoq. Kalaallit Nunaanni TB-mik nakorsaaner-mi, sakiilluut TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussat immikkoortuisa, Peqqisutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfimmit akisusaaffigineqartut, piviusunngortinneqarnissaannut akisussaaffik aneq nakorsaanerup tigummivaa. Suliaq peqqissaasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik qanimut suleqateqarnikkut ingerlanneqarpoq. Nuna tamakkerlugu TB-mik nappaatillit immikkut ajornartorsiutitalinnik - soorlu TB-p tappiorannartuanik pat-siseqartumik qaratsap ameraasaagut aseruttoortut, saanertigut naggussatigullu TB-mik nappaatillit kiisalu TB-p tappiorannartuisa nakorsaatinut akiuussinnaassuseqalersimanerini nakorsaaneq, nakorsaanerup akisussaaffigaattaq.

Nakorsaaneq nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni TB-mik nappaatilinnik nakorsaaneq nakkutillineermullu atatillugit siunnersuisartuuvoq. Nakorsaaneq nunarsuaq tamakkerlugu TB-mik suussusersiniaaneq, nakorsaaneq tunillatsissimasinnaasunillu paasiniaaneq malittarai.

Nuna tamakkerlugu peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik

Sakiilluut TB akiorniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussat immikkoortuisa, Peqqissutsimut Pitsaaliuinerullu Aqutsisoqarfimmit akisusaaffigineqartut, piviusunngortinneqarnissaannut suliniuteqarnermi, peqqissaasup TB-mik immikkut ilisimasallip nakorsaaneq TB-mik immikkut ilisimasalik qanimut suleqatigaa. Peqqissaasoq Nuummi TB-mik nappaatilinnut peqqinnissaqarfiullu immikkoortuini TB-mut tunngatillugu suleqatigiinnut ikorfartuisuuvoq. Peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik, TB-p atugaaneranut nakkutillineermik Nunatsinni Nakorsaaneqarfik qanimut suleqatigilluinnarlugu qulakkeerineqataavoq. Peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik peqqinnissaqarfiup immikkoortuini suleqatigiit qanimut suleqatigai, sumiiffinnilu iliuuseqarneq malittaralugu. Peqqissaasup TB-mik immikkut ilisimasallip Nuummi TB-mik nappaatillit nakorsarniarneri immikkut ajornartorsiuutaqanngitsut akisusaaffigai, peqqinnissaqarfiullu immikkoortuini suleqatigiit pisariaqartitsinerat naapertorlugu ikiuuttassalluni.

Nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfii

Nunap immikkoortuini Peqqinnissaqarfimmi pisortat sumiiffimmi atorfiit akisusaaffillu pillugit nassuiaasiusapput.

Nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni suleqatigiit

Nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfimmi suleqatigiinni, nunap immikkoortuani nakorsaq TB-mut tunngasuni akisusaasoq, taamaattoqarpallu nunap immikkoortuani peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik, kiisalu TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisooq ilaasortaapput.

Nunap immikkoortuani peqqinnissaqarfimmi nakorsaq TB-mut tunngasuni immikkut akisusaaffilik

Nakorsamik TB-mut tunngasunik immikkut akisusaaffeqartussamik nunap immikkoortuani TB-mik nappaatilinnik nakorsaaneq akisusaasuusussamik toqqaanissaq nunap immikkoortuani peqqinnissaqarfimmi pisortat akisusaaffigaat.

Nunap immikkoortuani peqqinnissaqarfimmi peqqissaasut TB-mik immikkut ilisimasallit/TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisut

Nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfimmi peqqissaasut TB-mik immikkut ilisimasallit sumiiffinnilu TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisut nappaammik suussusersiniaaneq, nakorsaaneq, tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq TB-lu pillugu paasissutissanik qarasaasiakkut nalunaarsuinerup ingerlanneqarneranik qulakkeerineq akisusaaffigaat.

Nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni peqqissaasut TB-mik immikkut ilisimasallit

Nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni pisortat pisusaaffigisaannik TB-mik nappaatillit amerlassusaat apeqqutaatillugu peqqissaasunik TB-mik immikkut ilisimasalinnik atorfinitsitsisoqassaaq. Peqqissaasunik TB-mik immikkut ilisimasalinnik Kujataani Tunumilu atorfeqartitsinerup pisariaqartinneqarallarnissaa naatsorsuutigisariaqarpoq, nunalli immikkoortuini allani pisariaqartitsinerup nikerarnissaa naatsorsuutigisariaqarluni.

TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisut

TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisup sumiiffimmi TB-mut tunngasunik suliaqarneq TB akiorniarlugu suleqatigiinni ilaasortat allat peqatigalugit isumagissavaa. TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisup sumiiffimmi napparsimasunik ilinniartitsineq isumagissavaa. TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisut atorfimmut ataatsimut nalunaquttap akunneri naammattut pissarsiarineqarnissaat, nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni tamani qulakkeerneqassaaq. Nalunaquttap akunneri atugassat nunap immikkoortuini sumiiffinni ataasiakkaani pisariaqartitsineq naapertorlugu agguanneqassapput.

5.2 TB-mut tunngasuni qarasaasiakkut nuna tamakkerlugu paasissutissiivik

TB-mut tunngasuni qarasaasiakkut nuna tamakkerlugu paasissutissiivik

Akisusaasoq: Nunatsinni Nakorsaaneqarfik

TB-mut tunngasuni qarasaasiakkut nuna tamakkerlugu paasissutissiivimmik ingerlatsinissamut, nutarterinissamut nalunaaruteqartarnissamullu akisusaaffik aneq Nunatsinni Nakorsaaneqarfik tiggummivaa.

1) Nunatsinni Nakorsaaneqarfik TB pillugu iliuseqarnernut malinnaasinnaaqullugu akissuteqarsinnaaqullugulu, taamaasiornermigullu nunap immikkoortuini suliniutinut ikorfartuisinnaaqullugu, TB-mut tunngasuni qarasaasiakkut nuna tamakkerlugu paasissutissiivik piorsarneqassaaq.

2) Qarasaasiakkut TB-mut ilisarnaat qitiusumit nunallu immikkoortuinit paasissutissanik nalunaarsuiffigineqarluni nutartertuagassaq suliarineqassaaq.

3) Iliuserineqartut tamarmik TB-mut tunngasunik qarasaasiakkut paasissutissiivimmut nalunaarsorlugit up-
pernarsarneqartussat tassaapput:

- (a) Peqqinnissaqarfimmut saaffigineqqaarneq
- (b) Nappaatip suussusersineqarnera
- (c) Nakorsaaneqarnerup eqqortumik malinneqarnera naammassineqarneralu
- (d) Tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq
- (e) Pitsaaliuiniarluni nakorsaaneq

4) Tappiorannartut nakorsaatinut akiuussinnaassuseqalersimanagerisigut, TB HIV-lu ataatsikkoortillugit nappaateqarnermik nuna tamakkerlugu nakkutillineq makkunuunatigut sukateriffigineqassaaq:

- (a) HIV-mik misissuinerimi paasisat TB-mut tunngasunik qarasaasiakkut paasissutissiivimmut ilanngunneqassapput.
- (b) SSI-mik toqqaannartumik isumaqatigiissusiornikkut imal. DIH-mi aaviisariup qarasaasiakkut paasissutissiivik atorlugu (immaqaluunniit Qallunaat Nunaanni paasissutissiiviit arlaat aqqu-tigalugu) misissuinerit inernerit tamaasa Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup pissarsiarisinnaalis-savai, taakkulu paasissutissiivimmut ilanngunneqartarnissaat qulakkeertarlugu.
- (c) Nunatsinni Nakorsaaneqarfik inuup sananeqaatai kingornuttakkat atorlugit paasissutissanik SSI-mit pissarsisinnaalissaaq, taakkulu TB-mut tunngasunik qarasaasiakkut paasissutissiivimmut ilannguttarlugit.
- (d) Kalaallit Nunaat nunanut allanut sanillersuussinnaajumallugu, TB-mut tunngatillugu angusa-nik naliliinerimi toqqammaviit nalunaarsorsimaffiat allangortinneqassaaq annertusineqarlunilu. Paasissutissat ataasiakkaat pillugit the TESSy network aqqu-tigalugu nalunaaruteqar-tarnissamut kiisalu ataatsimoorussamut WHO/ECDC Annual Tuberculosis Surveillance Re-port-imut nalunaarusiornissamut, Kalaallit Nunaat Qallunaat Nunaannisut periarfissinneqas-saaq.
- (e) TB mik tunillatsissimasut sulili napparsimalersimangitsut pillugit paasissutissat TB-mut tunngasunik qarasaasiakkut paasissutissiivimmut ilanngunneqarnissaat qulakkeerneqas-saaq.

5.3 TB-p politikikkut, inuiaqatigiittut innuttaasullu akornanni qitiutittuarnissaata qulak- keerneqarnissaa

Attaveqatigiinneq ataatsimoorlunilu iliuseqarneq

Akisussaasoq: Nunatsinni Nakorsaaneqarfik

1) TB inuttut atukkanik patsiseqartoq inuiaqatigiinnilu atugaanerani equngasumik eqquisartoq, Naalackersui-soqarfiit kommunillu akimorlugit TB pillugu suliniuteqarnermi siuarsaasussamik qulakkeerisussamillu, TB pillugu nuna tamakkerlugu iliussissanik siunniussisartoqatigiinnik, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup ataani pi-lersitsisoqassaaq. TB-mut tunngasut politikikkut ingerlatsinermillu sulialinnit ilisimaarineqalernissaat suleqa-tigiinnikkut ersarissarneqassapput. Suleqatigiinnikkut Namminersorlutik Oqartussat TB pillugu iliuserinia-gaasa assigiimmik siunnerfeqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

2) Innuttaasut TB-millu tunillatsissinnaanermut qanittut peqqisoorusussusaat pitsanngorsarniarlugu, TB-millu nappaateqarnermik pasitsaassinermi kingusinaarluni saaffiginnittarnerit annikillissinniarlugit, ilisimaarin-
nilersinnissaannut paasissutissinnissaannullu suliniuteqarnissamik siunniussisoqassaaq

3) Tusagassiortunik suleqateqarnerup qulakkeerneragut paasissutissiisarnermi suut iluaqutaaneri qanorlu kinguneqartitsineri ersarinnerulersinneqassapput. Iliuserisat ataqatigiissaarneqarnerat, ilisimariikkanik pi-ginnaasaqarfinnillu atorluanaanerunissaq pitsaanerulersinniarlugit, Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmi paasissutissiisartumik suleqateqarnerup annertusaaviginissaa qulakkeerneqassaaq.

5.4 Piaartumik nappaammik suussusersisinaanermi, misissugassamik tigooraanermi nappaammillu suussusersiniaanermi periutisunik pitsaanerpaanik tunngaveqarnerup qulakkeerneqarnissaa

Tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuiner Mullu Aqutsisoqarfik

1) TB-mik nakkutillineq sakkortusillugu, TB-mik tunillaassuuttumik nappaatillit piaartumik paasineqartarnissaannut, aningaasatigut inuttatigullu isumalluutit atornerqarnissaannut WHO-p innersuussutaa, ukioq allortarlugu kujataani innuttaasut puaannik qinnguartaalluni misissuisitsisarnerit meeqqanillu atuartunik misissuisitsisarnerit taamaatsinnerisigut, malinneqassaaq.

2) Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup innersuussinera naapertorlugu sumiiffinni aalajangersimasuni TB-mik nappaalaffiulersuni pisariaqartitsineq naapertorlugu piaartumik misissuisitsisarnissaa qulakkeerneqassaaq.

Nappaammik suussusersiniaasarneq

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuiner Mullu Aqutsisoqarfik

Peqqinnissaqarfimmi aqqissuussaannikkut inissisimaffiit appasinneraanni, taamaasillunilu aamma nunaqarfinni, TB-mik nappaatillit nappaataannik pilertornerusumik suussusersisinaanerup nakorsaasinnaanerullu kissaataanerit WHO-p tikkuarpaa. Nappaammik suussusersiniaanermi periutisunik pisoqqat nutaallu akuleriisillugit, ass. qarasaasiaq atorlugu nakorsiartitsinikkut maleruagassiorlugit, TB-mik nappaateqarsorisanik illoqarfinnut angallassinerit akisoqisut immaqa pinngitsoortinneqarsinnaassapput. Naliliinerli naapertorlugu ajornannginnerpaamik assartuisinnaaneq nappaammillu suussusersiniarsinnaaneq eqqarsaatigalugit, masakkuugallartoq naammaginartumik pitsaassusilimmik aningaasartuutitigullu illersorneqarsinnaasumik, qitiusumi immikkoortunilu nappaammik suussusersisinaanermit periarfissanik pitsannguisinnaasunik iliuuseqartuqanngilaq, tamannali siunissami malittarineqassaaq.

1) Piaarnerpaamik nappaammik suussusersisinnaajumalluni, nappaammik suussusersiniaanermi PCR ilanngullugu sakkunik atuinnissamut, iliuusissatut siunniussamik paatsuugassaangitsunik suliaqartoqassaaq.

2) Nunaqarfinni avinngarusimasunilu nappaammik suussusersiniaalluni suleriaatsit allanngortinneqarsinnaaneri paasiniarneqartuarpoq.

3) Immikkoortortani pisariaqanngitsumik napparsimasunik angallassineq napparsimmavimmi uninganeq tunillaanermik kinguneqarsinnaasoq annikillisinnaarlugit, nappaammik suussusersiniaanermik sakkusaqarnera malittarisassaqarneralu qulakkeerneqassapput.

4) Nappaammik suussusersiniaanermi toqqammaviit sulisunit taarseraattunit paatsuugassaajunnaarlugit nutarterneqarnissaat qulakkeerneqassaaq. Piaartumik nappaammik suussusersineq, taamaasillunilu pilertortumik nakorsaanerup aallarnerneqarsinnaanera qulakkeerniarlugu, nappaammik suussusersiniaalluni najoq-qutassat, immikkut maleruagassat, iliuusissatullu siunniussat innuttaasunut aalajangersimasunut assigiinngitsunut immikkoortillugit ineriartortinneqarsinnaapput. Najoq-qutassamik immikkut maleruagassiuussassat tassaapput:

- Illoqarfiit
- Nunaqarfiit
- Inuusuttut
- Angerlarsimaffeqanngitsut

5) Najukkani nunallu immikkoortuini peqqinnissaqarfinni nappaammik suussusersiniarnermi sakkussamik, ilaatigut skemamik TB-mik nappaateqalersinnaasumut apeqqtinik naapertuuttunik imalimmik, akissutillu aalajangersimasumik amerlassusillit ilimanaateqalersitsippata, TB-mik nappaateqarnermut misissugaritilernermit kinguneqartussamik tunngaveqarluni suliaqarnissaa qulakkeerneqassaaq.

Misissugassamik tigusineq, misissueqqissaarnerit akissutisiallu

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Naalakersuisoqarfik

Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup, qitiusumik aaviisarfiup Kalaallit Nunaannilu napparsimmavinni peqqissaavinilu nakorsat, Qallunaat Nunaanni qarasaasiakkut paasissutissiivimmut (Sundhed.dk) SSI-p akissutinik nalunaarsuivigerigaanut, attaveqalersinnaanerit suliniutigineqassaaq.

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik

Pitsaanerpaamik pilertornerpaamillu TB-mut misissukkat akissutisiffigisarnissaat qulakkeerniarlugu, Kalaallit Nunaanni aavisarfimmi qarasaasiakkut sullississutaasumut SSI-mit akissutisisinnaanissaq qulakkeerneqassaaq.

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik (DIH-mi qitiusumik aaviisarfik)

1) Qisinik misissuineranut maleruagassiaq iluarsaanneqassaaq.

2) Qitiusumik aaviisarfimmi nappaammik suussusersiniaanermi periarfissat makkunuuna pitsangorsaavigineqassapput:

- DIH-mi qitiusumik aaviisarfimmi aaviisartumik piffissap affaani sulisussamik atorfinitsitsineq,
- Qinnummik allisitsiummik qitiusumik aaviisarfimmut 2012-imi pissarsineq,
- Quantiferon atorlugu misissuutip 2013-imi taarserneqarnissaa,
- Misissuinermit atortorissaarummik (farve/cytocentrifuge) 2012-imi pissarsineq.

3) DIH-mi qitiusumik aaviisarfimmi misissukkat pitsaassusannik qulakkeerrinniarluni iliuusissat annertusi-neqarneri/nutarterneqarneri.

SSI-mi Københavniittumi nunat suleqatigiit akornanni TB-mut tunngatillugu toqqammavigisamik aaviisarfimmi suleqateqarneq makkunuunatigut nukittorsarneqassaaq:

1) SSI isumaqatigiissusiorfigalugu Quantiferon atorlugu misissuinerup qinnullu allisitsiut atorlugu TB-mik suussusersiniaanerup pitsaassusaasa qulakkeerneqarnissaat.

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik (DIH-mi qinguartaavik)

Puannik qinguartaanermi assit nappaammik suussusersiviginiarnissaasa, nuna tamakkerlugu qitiusumik Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsanit qinguartaanermi immikkut ilisimasalinnit isumagineqartalernissaannik pilertornerusumillu paasiniaavigineqartarnissaannik qulakkeerinissaq. Nalinginnaasumik pitsaasumik sullissinnaanermut ullualunnguit qaangiunneranni assit tamarmik misissorneqareerlutik akissutissarsiviusinnaanerannut periarfissaq pilersinneqartariaqarpoq.

5.5 Nakorsaatit atorlugit nakorsartinnerup kinguneqarluartinnissaata qulakkeerneqarnera**Nakorsartittunik ataasiakkaanik nakkutilliineq****Akisussaaffik: Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfimmi (DIH-mi nunallu immikkoortuini TB akiorniarlugu suleqatigiiaat)**

1) Nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfimmi suleqatigiit (nunap immikkoortuani peqqinnissaqarfimmi nakorsaq TB-mut tunngasunik akisussaaffilik peqqissaasorlu TB-mik immikkut ilisimasalik, kiisalu sumiiffinni ataasiakkaani TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisut), TB-mik nappaatillit iluatsilluartumik nakorsarneqarnissaannut aalajangiisuusussaammata, pimoorussamik iliuuseqarnissaat qulakkeerneqassaaq. Innersuussutit naapertorlugit nakorsaatitorneq, nakorsartinnerup taamaatinneqarsimanerata erngerlugu paasineqarnissaa, malittarinninnissaq, nakorsarneqarnerup ingerlasimaneranik inerneranillu tamakkii-sumik Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut nalunaaruteqartarnissaa taakku qulakkiigassaraat.

2) Nakorsaanermik nakkutilliinerup allangorartinnerata nakorsaanermut akisussaasumit naliliiviguarneqarnissaata makkunuuna qulakkeerneqarnissaa:

- (a) Aallaqqaammut innersuussutit naapertorlugit nakorsaatitornerup naliliivigineqarnerani akulikitsumik malittarinninnissaq.
- (b) Nakorsaanerup allangorartinnera nakkutigisamik nakorsaatitornermiit sapaatip akunnikuutaarlugit nakorsaatissanik aallertarnermut.
- (c) Oqarasuaat SMS-iluunniit atorlugit imal. peqqissaasoq angerlarsimaffinnut orniguttartoq/nunaqarfimmiluunniit peqqinnissakkut sullissisoq ikiortigalugu nakorsaatitortitsineq.

3) Nunaqarfimmi peqqinnissakkut sullissisumik imal. inummik tatiginartumik (napparsimasumut ilaqutaanngitsuugajuttumik) ikiorteqarnikkut TB-mik nappaatillip nakorsarneqarnissaata toqqarneqarnerani, maleruagassaqarnissaata qulakkeerneqarnissaa.

- 4) TB-mik suli napparsimassutigilinngisaminnik tunillatsissimasut nakorsaatitugassaannik Isoniazid-inik tunniussineq nakorsaatitornerannilu nakkutilliineq.
Piumasaqaatit tunngavigisat siuliani imm. 2-mi pineqartut assigaat.
- 5) Paasissutissat TB-mik nappaatilinnik sulilu napparsimassutiginngisaminnik tunillatsissimasunik nakorsaanermut nakkutilliinermullu tunngasut, qarasaasiaq atorlugu paasissutissiivimmut immiunneqassapput.

Akisussaasoq: Nunatsinni Nakorsaaneqarfik

Peqqinnissaqarfimmi sulisut taama pineqarnissamut naapertuussorinartut, Quantiferon atorlugu aaversinnikut misissortinnissamik imal. puat qinnguartarlugit misissortinnissamik, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup maleruagassiinera naapertorlugu neqeroorfigineqarsinnaapput.

Napparsimasunik ilinniartitsineq

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik (DIH nunallu immikkoortuini peqqinnissaqarfinni suleqatigiiaat)

- 1) Napparsimasut qanigisaasullu TB nakorsarneqartarneralu pillugit ilinniartinneqarnerat qulakkiissavaat.
- 2) Naqitanik pitsaasunik maleruagassaqaqarnissaq qulakkiissavaat.

Nakorsaatinik pilersorneqarneq

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik (Nuna tamakkerlugu nakorsaataasivik)

- 1) Nunarsuaq tamakkerlugu atuuttussatut pisariaqartitsinermik paasiniaaneq, peqqumaateqarneq, uninngatitsineq, nassiussuinemilu innersuussutit naapertorlugit, TB-mut nakorsaatit nuna tamakkerlugu atugassat qitiusumiit pisarineqartassapput.
- 2) TB-mut nakorsaatinik nuna tamakkerlugu nakorsaataasivimmi peqqumaateqarnerup qitiusumiit ataqatigiissaarneqarnissaa qulakkeerneqassaaq. Taamaasilluni nunguutsisoorsinnaanerup pinngitsortinneqarnissaa nassiussuinerullu eqaatsumik ingerlanissaa qulakkeerneqassapput.
- 3) Nakorsaatit ataatsimoortut aalajangersimasumik annertussusillit, pimoorussamik nakorsaanerup nalaani nanginneqarneranilu atorneqassapput. Taamaaliornikkut, TB-p tappiorannartuata nakorsaatinut akiusinnaangortarnera pitsaaliorneqarsinnaavoq, aamma nakorsaatitorneq sulisunillu ilinniartitsineq ajornanginnerulissallutittaaq.

Illersuutit

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik

- 1) Siunermut assiaquttamik illersuuteqarneq (FFP2 imal. N95) ilitsersuutit nutarterneqarnerisigut ersarisumik nassuiarneqassaaq. Sulisut taakkuninnga atuinissamut ilinniartinneqassapput.
- 2) DIH-mi qitiusumik peqqumaasivik illersuutitik peqqumaateqarpoq eqaatsumillu suleriaaseqarnissaq nunguutsisuunnginnissarlu anguniarlugit nassiussuineri ataqatigiissaarisuussalluni.

Atortorissaarutit/periarfissat

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik

Peqqinnissaqarfiup eqqiluisaarnermut ataatsimiisitaliaa TB-mik nappaatilinnik nakkutilliinermi atortorissaarutit tunngasunik siunnersuisuuvoq kiisalu ingerlatsinermut, sulisoqarnermut avatangiisinullu tunngasut pillugit iliuusissanik naleqqunnerpaanik, ilaatigut makkuninnga, maleruagassiortarluni:

- Sumiiffinni TB-mik nappaatilinnik napparsimmavimmut unitsitsinermi suleriaasissamut ilitsersuutit
- Atortut inunnullu illersuutit
- Ini tunillannartulinnut uninngavissiatut immikkut suliaq (Dronning Ingridip Napparsimmavissuani)
- Init tunillannartulinnut immikkoortitsiviit (nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni pisariaqarpallu najukkani ataasiakkaani)

Akisussaasut: Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik kiisalu Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik

Tunillannartulinnik immikkoortitsinnaanissaq: Tunillannartulinnik siunissami immikkoortitsinissamut pitsaernerusunik periarfissaqartariaqarpoq.

a) Nunap immikkoortuini napparsimmavinni peqqissaavinnilu, sakiilluut TB kisiat eqqarsaatiginagu nappaatillit allarpasuit siunissami nakorsarneqarnissaanni napparsimmavinni tunillannartulinnik immikkoortitsilluni, immikkut uffarfeqarlutillu anartarfilinnut, inissiisinnaanissap periarfissinnissaa qulakkeerneqassaaq. Periarfissanik taamaattunik pilersitsineq aningaasartornartuuvog, siunissamilu ineriartortitsinermut pilersaarutini eqqarsaataasariaqarluni.

b) TB-p tappiorannartuunik nakorsaatinut akiuussinnaanngorsimasunik nassaartoqarneragut, Dronning Ingridip Napparsimmavissuani inimik tunillannartulinnut immikkoortitsivissatut immikkut suliamik pilersitsinissaaq naapertuuttuuvog. Maannamulli TB-p tappiorannartuunik nakorsaatinut akiuussinnaassuseqalersimasunik patsiseqartumik nappaatilik ataasiinnaq naammattoorneqarpoq. Ini tunillannartulinnut immikkoortitsivissatut suliaq pisariaqartitsisunut allanut aamma atorpeqarsinnaavog, Nunatsinnilu Nakorsaanerup isumaa naapertorlugu nuna tamakkerlu napparsimmaviup nutaaliap ilassariinnarpaa. Nakorsartittunut immikkoortartaqarfimmi inimik tunillannartulinnut immikkoortitsivissatut immikkut suliamik pilersitsinissaaq akisuvog, sakiilluullu TB akiorniarlugu 2012-imiit 2016-imut nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussani ilaanani; Napparsimmavissuulli ineriartortinnissaanut pilersaarutinut ilanngunneqartariaqarpoq.

Pinngitaaliissummik iliuuseqarneq

Akisussaasut: Nunatsinni Nakorsaaneqarfik aamma Peqqissutimut Naalackersuisoqarfik

Immikkut pisoqartillugu pinngitsaaliissummik iliuuseqartoqarsinnaanera, nappaatit tunillaassuuttut pillugit inatsit aqqutigalugu inatsisitigut periarfissiisoqarnissaa tunngavissaqarpoq.

5.6 Tunillatsissimasinnaasunik tamakkiisumik kinguneqarluartumillu paasiniaasinnaanerup qulakkeerneqarnissaa

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik (nunap immikkoortuini peqqinnisaqarfinni TB akiorniarlugu suleqatigiiaat)

Tunillatsissimasinnaasunik paasiniaaneq nappaatip paasineqarasuarnissaanut imal. TB-mik tunillatsittoqarnissaata pitsaaliornissaanut pingaaruteqarluinnartutut isigisariaqarpoq.

1) Tunillatsissimasinnaasunik misissuinermi paasisanik nalunaarsuilluni uppersaasaasiornissap qulakkeerneqarnissaa. TB-mik tuniluuttumik nappaatilimmit tunillatsissimasinnaasut tamarmik naliliivigineqassapput maleruagassiarlu naapertorlugu nakorsarneqassallutik.

2) Najukkami tunillatsissimasinnaasunik paasiniaanerup nunap immikkoortuani peqqinnisaqarfimmit ikorfartorneqarnissaa qulakkeerneqassaaq.

5.7 Nakorsaanerup kinguneqarluartumik malittarineqarnera, nakkutilliinerlu - nunarsuaq tamakkerlugu naliliinermi toqqammavissatut innersuussutit naapertorlugit - nalunaarusiortarnikkut, ilinniaqittarnikkut ilisimatusarnissamullu kajumissaarisarnikkut qulakkeerneqassapput.

Nakkutilliineq naliliinerlu (naliliinermi toqqammaviit)

Akisussaasoq: Nunatsinni Nakorsaaneqarfik

TB akiorniarlugu iliuusissatut siunniussat piviusunngortinnissaanut nakkutilliinissamut, Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfik peqatigalugu tamatuma naliliiviginissaanut akisussaaffik aneq, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup tigummivaa. Nakkutilliinermut ilanngullugu TB akiorniarlugu suleqatigiissitamut peqqinnisaqarfiullu qitiusumik immikkoortuini TB akiorniarlugu suleqatigiiaanut akissuteqartarnissaaq, ukiumoortumillu nunarsuaq tamakkerlugu naliliinermi toqqammavissat atorlugit nalunaarusiortarnissaaq qulakkeerneqassapput.⁴

⁴ WHO.Compendium of Indicators for Monitoring and Evaluating National Tuberculosis Programs WHO/HTM/TB 2004,344

Ilinniartitseqqittarnerit

Akisussaasoq: Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik

1) Nunap immikkoortuini najukkanilu peqqinnissaqarfinni TB-mik immikkut suliallit, nunallu immikkoortuini suleqatigiiaat, ilisimasaasa pikkorissaanikkut ukiut tamaasa nutarterivigisarnissaat. Suleqatigiiaani ilaasortaasut pinngitsoqaratik pikkorissaanernut ilaasarnissaat pingaarutilittut isigineqarpoq:

- (a) Ukioq ataaseq allortarlugu nuna tamakkerlugu
- (b) Ukioq ataaseq allortarlugu nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni

2) Nunarsuaq tamakkerlugu aqqissuussamik TB-mut tunngatillugu naapertuuttumik ilinniaqqinnikkut, aqutsinikkut suliasatigullu piginnaasat ingerlateqqinneqartariaqarput.

Akisussaasoq: Nunatsinni Nakorsaaneqarfik:

Kalaallit Nunaanni TB pillugu iliuusissatut siunniussat pillugit paasissutissiissutit ilinniartitsissutillu pisariaqartitat, qarasaasiakkut ajornaatumik pissarsiarisinnaanissaasa qulakkeernissaat. Taamaasiorneq nakorsat peqqissaasullu taarsaannerujussuannut nalimmassaataassaaq.

Ilisimatusarneq

Akisussaasut: Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik, Nunatsinni Nakorsaaneqarfik kiisalu Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfik

TB akiorniarlugu suleqatigiissitaq Nunatsinnilu Nakorsaaneqarfik TB pillugu ilisimatusarnermik ingerlatsisimanngillat. TB pillugu ilisimatusarneq sakiilluut TB akiorniarlugu 2012-imiit 2016-imut nuna tamakkerlugu iliuusissatut siunniussani peqqinnissaqarfimmit Namminersorlutiluunniit Oqartussanit ingerlanneqarnissaa aamma pilersaarutaangilaq. WHO-p uparuagaasa ilisimatusarfiunissaasa ikorfartornissaat siuarsarnissaallu iliuusissanik siunniussinermi kissaataavoq.

1) Misissuinerit kingusinaarnernut napparsimasumut nakorsamullu attuumassutilinnut pissutaasunik paasininnissamik salliuissut (patients' and doctors' delay), peqqinnissamik, peqqinnissaqarfimmit sullinneqarnissamik, attaveqarsinnaanermillu pisariaqartitsineq ilanngullugit, sulinikkut siuarsarneqarlutillu ikorfartorneqassapput.

2) Pilertortumik nalileeriaatsimut tunngasut, soorlu qitiusumit paasissutissiisnnaasunik apersuineq, aalajangersimasumik sammisaqarluni oqallinnerit, apeqqutinik akiuilluni immersuineq, toqqaannartumik nakkutillineq, il.il., taamatuttaaq inuit inuiaqatigiillu pissusaannik immikkut ilisimasallit aqqissuussamik apersueriaaseqarlutik misissuisarnerat pillugit misissuinerit sulinikkut tapersorneqassapput.

3) Attaveqatigiinnermi teknikkikkut atortorissarutit nutaat atorneqarnerisa ilaatigut qarasaasiaq atorlugu nakorsartitsisarneq iluaqutigalugu sumiiffinni ataasiakkaani TB-mik suussusersiniaaneq pillugu misissuinerit sulinikkut ikorfartorneqarlutillu siuarsarneqassapput.

4) TB-mik tunillatsissinnaanermut navianaataasunik misissuinerit inuttullu ajornartorsiortitsisunik aaqqiinialuni akuliunnerit ikorfartorneqarlutillu siuarsarneqassapput.

5) TB-mik nappaatilinnik asissuineq annikillisinnaarlugu, napparsimasut namminneq saaffiginnittarnissaat, TB-mik nappaateqarnermik paasiniaanermik nakorsaaneermillu pitsaanerulersitsisumik kinguneqarluartumik paasissutissiineq, attaveqatigiinnerlu pillugit misissuinerit, inunnillu isumaginninnikkut ataatsimoorluni iliuuseqarneq, ikorfartorneqarlutillu siuarsarneqassapput.

6) Naggueqatigiit Inuit akornanni pinngortitaassutsikkut TB-mik nappaateqalersinnaanermut qaninneruneq pillugu ilisimatusarnerit ikorfartorneqarlutillu siuarsarneqassapput.

6. Aningaasaqarneq

**Peqatigiinnitsigut sakiilluut (TB)
nungutissinnaavarput!**

Sammen stopper vi TB!

www.peqqik.gl/TB

TB-mik nakorsaaneermut pisariaqartitanut aningaasaliissutit ilaneqarnissaat 2012-imi aningaasanut inatsisisami qinnuteqaataavoq. Immikkoortui ataasiakkaat siuliani eqqartorneqareerput, aningaasalli Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup nakkutilliinerata nukittorsarneqarnissaanut immikkut qulakkeerisuussapput, TB-lu pillugu qarasaasiakkut paasissutissiiviup pitsanngorsaaviginissaanut kiisalu nappaammik suussusersiniaanermi, nakorsaaneermi tunillatsissimasinnaasunillu nunap immikkoortuini peqqinnissaqarfinni najukkanilu ataasiakkaani paasiniaanermi - Napparsimmavissuarmi nakorsartittunut immikkoortortaqarfimmit ikorfartorneqartumik - periarfissat pitsanngorsarneqarnissaannut atorineqassallutik. Tamatuma saniatigut aningaasanik qitiusumik aaviisarfimmut nakorsaatinullu atugassanik qinnuteqartoqarpoq, soorlu aamma pikkorissaasarnerit annertusaavigineqarniartut.

Koruuninik 3.179.000-nik TB-mut atugassiisoqareenera, Napparsimmavissuarmilu nuna tamakkerlugu peqqissaasumut TB-mik immikkut ilisimasalimmut aningaasaliissutit ukiumut 650.000 koruunit pioreersut tunngavigalugit, 2012-imi aningaassaliiffigineqarnissamut pisariaqartitsineq, TB-mut tunngasunut aningaasartuutaasunit annikinneruvoq. Peqqissaasumik TB-mik immikkut ilisimasalimmik atorfeqartitsinermut aningaasartuutinit pineqartunit angalanissamut aningaasartuutit ilanngunneqarsimagaluarpud, taakkuli akit qaffakkiartornerinut nalimmassarneqarsimangillat, ullumikkullu aningaasarsianuinnangajak tuttarlutik. Tamatuma saniatigut, TB-mut misissugassat nalinginnaasut sinerissami peqqinnissaqarfiit pisarnertut akilertassagaat naatsorsuutigineqarpoq.

Aningaasartuutissatut missingersuutit piumasagaatitaat:

- 1) DIH-mi peqqissaasumut TB-mik immikkut ilisimasalimmut aningaasaliissutit ukiumut 650.000 koruunit ingerlaannassapput.
- 2) TB-mut tunngatillugu peqqissaasutut, ataqatigiissaarisutut aaviisartutullu atorfinnut tunngatillugit aningaasartuutit 10 %-inik ilaneqarput.
- 3) Sinerissami peqqinnissaqarfinni atorfiit utaqqiisaagallartumik atuupput; sumiiffinni ataasiakkaani pisutsit piffissap iluani annertuumik allannguuteqarpata, nunallu immikkoortuisa akornanni aningaasaliissutit allanngortinneqarsinnaapput piffissap atuuffiusup ingerlanerani najukkani pisariaqartitsinerit annertuumik allannguuteqassagaluarpata.
- 4) Nakorsamut TB-mut tunngasunik immikkut akisussaaffilimmut aningaasaliissutit aningaasarsianut atugassiaangillat, piffissaanilli allamut atuinermut, ass. pikkorisaanernut atugassiaallutik.
- 5) Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsaaneermut TB-mut akisussaasumut aningaasanik immikkoortitsisoqanngilaq. Siunissamili taama suliaqarnerup piffisartuutaanera taamaasillunilu immikkut inuttaaliisariaqarneq naliliivigineqassaaq.

TB-mut tunngatillugu ukiumoortumik nalunaarusiornermi TB-mut aningaasaliissutit atorineqarnerannut naatsorsuutit ilaatinneqassapput.

		2012	2013	2014	2015	2016
Nunatsinni Nakorsaaneqarfik	TB-mut tunngasunik sulialik	550.000	550.000	550.000	550.000	550.000
	Nunarsuaq tamakkerlugu suleqatiginneq ilisimasanilu nutarterineq	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
	TB pillugu paasissutissiineq	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
	Pikkorissaanermut qitiusumit aningaasaliissutissat	250.000	250.000	250.000	250.000	250.000
Aqutsisoqarfik	Angalanermut, ullormusianut assigisaannullu qitiusumit aningaasaliissutissat	450.000	450.000	450.000	450.000	450.000
	Immikkut iliuuseqarnissanut qitiusumit aningaasaliissutissat	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Dronning Ingridip Napparsimmavissua	Nuna tamakkerlugu peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik (1,25)	728.750	728.750	728.750	728.750	728.750
Qitiusumik aaviisarfik	Napparsimmavissuup (DIH) qitiusumik aaviisarfiani aaviisartutut atorfiup affaata nalinga	238.000	238.000	238.000	238.000	238.000
	Quantiferon atorlugu aaviinermut atatillugu misissuinermini atorlut qisillu misissugassat	950.000	950.000	950.000	950.000	950.000
	Quantiferon atorlugu misissueriaatsip pitsaassusaata qaffasinnerpaamitinnissaanut qulakkeerinissaq (SSI)	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
	Quantiferon atorlugu misissuutit taarserneqarnissaa		150.000			
	Qinngut allisitsiut (ZEISS Primo Star iLED)	100.000				
	Nappaammik suussusersiniaanermi aaviisarfimmi atorlut ilaat (Aerospay farve/cyotocentrifuge)	100.000				
Nuna tamakkerlugu nakorsaataasivik	TB-mut nakorsaateqarnerup nassiussuisarnerullu qitiusumit ataqatigiissaarneqarnera	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Kujataani peqqinnissaqarfik	Nakorsaq TB-mut tunngasunik immikkut akisussaaffilik	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
	Nunap immikkoortuani peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik	583.000	583.000	583.000	583.000	583.000
	Sumiiffimmi TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisooq	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
Sermersuumi peqqinnissaqarfik	Nakorsaq TB-mut tunngasunik immikkut akisussaaffilik	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
	Nunap immikkoortuani peqqissaasoq TB-mik immikkut ilisimasalik (Tunu)	583.000	583.000	583.000	583.000	583.000
	Sumiiffimmi TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisooq	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
Qeqqani peqqinnissaqarfik	Nakorsaq TB-mut tunngasunik immikkut akisussaaffilik	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
	Sumiiffimmi TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisooq	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
Qeqertarsuup tunuani peqqinnissaqarfik	Nakorsaq TB-mut tunngasunik immikkut akisussaaffilik	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
	Sumiiffimmi TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisooq	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
Avannaani peqqinnissaqarfik	Nakorsaq TB-mut tunngasunik immikkut akisussaaffilik	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
	Sumiiffimmi TB-mut tunngasuni ataqatigiissaarisooq	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
Katillugit		6.987.750	6.937.750	6.787.750	6.787.750	6.787.750
Aningaasaliissutissatut pisariaqartitat		3.155.000	6.284.000	6.134.000	6.134.000	6.134.000